

**UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” – SIBIU
FACULTATEA DE LITERE ȘI ARTE**

**PUBLICISTICA MITROPOLITULUI
NICOLAE COLAN**

REZUMAT TEZĂ DOCTORAT

**Coodonator științific:
Prof. univ. dr. OVIDIU MOCEANU**

**Doctorand:
Alexandru SURDU**

**Sibiu
2011**

CUPRINS TEZĂ

INTRODUCERE /5

1. BIOBIBLIOGRAFIA MARELUI IERARH NICOLAE COLAN /8

- 1.1. Viața și activitatea Mitropolitului Nicolae Colan /8
- 1.2. Scrierile publicate în volume (scurtă prezentare) /11
- 1.3. Publicistica lui Nicolae Colan /14
- 1.4. Ierarhul-cărturar Nicolae Colan în conștiința contemporanilor săi /22
- 1.5. Concluzii /24

2. LITERALITATE ȘI LITERARITATE ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN /26

- 1.6. Preliminarii teoretice /26
- 1.7. Stilul colanian în scrierile religioase /30
- 2.3. Literaritatea în scrierile colaniene cu caracter laic /35
- 2.4. Concluzii /44

3. PANEGIRICUL ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN /47

- 3.1. Considerații generale /47
- 3.2. Religiosul și reprezentanții săi în Panegiricele ierarhului Nicolae Colan /48
- 3.3. Figuri luminoase evocate în Panegiricele scrise și rostite de Nicolae Colan /62
- 3.4. Concluzii /77

4. ÎNCERCĂRI LITERARE ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN /79

- 4.1. Descriptiv și narativ la Nicolae Colan /79
- 4.2. Volumele antume ale lui Nicolae Colan /90
- 4.3. Concluzii /101

5. INTERFERENȚA PUBLICISTIC-LITERAR ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN /103

- 5.1. Forme ale publicisticii utilizate de Nicolae Colan /103
- 5.2. Specii și forme literare în scrierile lui Nicolae Colan /131
- 5.3. Concluzii /149

6. DIVERSITATE TEMATICĂ, REFLECȚIE ȘI PASTORAȚIE LA NICOLAE COLAN /150

- 6.1. Idei și teme morale în Pastoralele scrise de Nicolae Colan /150
- 6.2. Polemică și meditație în scrierile lui Nicolae Colan /155
- 6.3. Reflecții despre perioada celui de al Doilea Război Mondial /163
- 6.4. Pastorația în scrierile ierarhului Nicolae Colan /171
- 6.5. Caleidoscop tematic în scrierile lui Nicolae Colan /184
- 6.6. În loc de concluzii /197

CONCLUZII FINALE /199

BIBLIOGRAFIE /206

CUPRINS REZUMAT

INTRODUCERE /5

1. BIOBIBLIOGRAFIA MARELUI IERARH NICOLAE COLAN /7

Viața și activitatea Mitropolitului Nicolae Colan /7

Scrierile publicate în volume (scurtă prezentare) /8

Publicistica lui Nicolae Colan /10

2. LITERALITATE ȘI LITERARITATE ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN /11

Stilul colanian în scrierile religioase /11

Literaritatea în scrierile colaniene cu caracter laic /12

3. PANEGIRICUL ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN /17

Religiosul și reprezentanții săi în Panegiricele ierarhului Nicolae Colan /17

Figuri luminoase evocate în Panegiricele scrise și rostit de Nicolae Colan /19

4. ÎNCERCĂRI LITERARE ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN /22

Descriptiv și narativ la Nicolae Colan /22

5. INTERFERENȚA PUBLICISTIC-LITERAR ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN /25

Forme ale publicisticii utilizate de Nicolae Colan /25

Specii și forme literare în scrierile lui Nicolae Colan /28

6. DIVERSITATE TEMATICĂ, REFLECȚIE ȘI PASTORAȚIE LA NICOLAE COLAN /31

Idei și teme morale în Pastoralele scrise de Nicolae Colan /31

Reflecții despre perioada celui de al Doilea Război Mondial /32

Pastorația în scrierile ierarhului Nicolae Colan /35

Caleidoscop tematic în scrierile lui Nicolae Colan /37

CONCLUZII FINALE /40

BIBLIOGRAFIE /43

INTRODUCERE

„Cuvântul este gloria omului și numai el face ca viața omului să fie demnă.”

Thomas Mann, *Muntele vrăjit*

Nicolae Colan a fost o personalitate ce a păstorit atât cu fapta, cât și cuvântul pe credincioșii din Transilvania. El, în vremurile cumplite ale Dictatului de la Viena, a fost singurul ierarh ortodox care a rămas în Ardealul ocupat alături de poporul pe care-l păstora și, în același timp, a fost și un vrednic apărător al limbii române și al ființei românești, mai ales în perioada 1940-1944, când tot ce era românesc era prigonit în Ardealul ocupat. Dincolo de acestea, în persoana lui Nicolae Colan ni se dezvăluie un om erudit, cu o operă importantă în domeniul teologic și cu numeroase scrieri publicistice caracterizate de o diversitate tematică deosebită.

Alegerea temei „Publicistica lui Nicolae Colan” este cauzată și de o altă caracteristică a personalității prelatului ardelean. Numele său este legat de evenimente importante care au marcat istoria Transilvaniei. Iar jurnalistică sa descrie aceste evenimente, reprezentând și astăzi mărturii cu valoare de document. Nicolae Colan a lăsat publicisticii o „moștenire” bogată, care ar merita să fie publicată în integralitatea ei, într-o colecție de autor. Prezentarea în detaliu poate constitui un material pentru realizarea în viitor a unei monografii exhaustive despre omul Bisericii și omul de litere Nicolae Colan. În până să am descoperit un autor cu un verb profund și variat, ce își pregătea cu minuțiozitate documentarea și care acorda o atenție deosebită formei și conținutului textelor semnate.

Astăzi ne confruntăm cu o criză economică asemănătoare celei din anii treizeci ai secolului trecut, care este dublată de o criză morală. Într-o asemenea realitate socială, mai ales tinerii au nevoie de repere morale, iar persoana lui Nicolae Colan poate fi unul dintre ele. Pornind de la cele afirmate mai sus, prezenta lucrare își propune să ilustreze faptul că Nicolae Colan aparține unei galerii de personalități ce pot deveni modele etice și morale pentru generațiile de azi. Un

obiectiv al tezei este prezentarea poziției ierarhului-cărturar față de evenimentele sociale și politice ale vremurilor pe care le-a trăit. Un alt obiectiv este reliefarea raportului armonios dintre religios și laic, atât în limbajul folosit de autor, cât și în temele abordate. Nicolae Colan, datorită erudiției sale, a dovedit competență în toate domeniile în care s-a implicat. Deși scrierile condeierului-episcop sunt caracterizate prin diversitate tematică și stilistică, ele formează un tot unitar, chintesența colaniană fiind îmbinarea armonioasă a laturii teologice cu cea filologică.

Teza va încerca să valorifice mai întâi stadiul actual al cunoașterii ierarhului și omului de cultură Nicolae Colan, adică al cunoașterii vieții și domeniilor de interes, a felului în care activitatea i-a fost reflectată în diferite lucrări. Apoi, vom prezenta scrierile sale, în special pe cele publicistice, ne vom ocupa mai ales de receptarea lor critică din perspectivă filologică, de încadrarea lor în diferite forme și specii publicistice și literare. Ne preocupă evidențierea originalității și literarității publicisticii mitropolitului Colan. Și nu în ultimul rând, reliefarea actualității temei prin analiza ideilor exprimate de marele ierarh în textele sale.

Mai presus de toate, această teză vrea să evidențieze un om care a rămas modest, indiferent de funcția pe care a ocupat-o, și care și-a pus tot talentul în slujba Bisericii noastre creștin-ortodoxe, în slujba neamului și a graiului românesc.

1. BIOBIBLIOGRAFIA MARELUI IERARH NICOLAE COLAN

Viața și activitatea Mitropolitului Nicolae Colan

Mitropolitul Nicolae Colan s-a născut la 28 noiembrie 1893, în localitatea *Arpătac* (azi Araci) din actualul județ Covasna. A făcut școala primară de șase clase în satul natal, după care tatăl său l-a înscris la Liceul Ortodox „Andrei Șaguna” din Brașov, unde a fost coleg, printre alții, cu marele poet Lucian Blaga, cu academicianul Andrei Oțetea și cu filosoful D.D. Roșca. După obținerea diplomei de bacalaureat a urmat, între anii 1914 și 1916, cursurile Seminarului Pedagogic-Teologic Andreian din Sibiu (azi Academia Teologică). În 1916, Nicolae Colan se stabilește la București. Urmează cursurile Facultății de Litere (Secția română și filologie romanică). În octombrie 1917, Nicolae Colan ajunge la Chișinău; aici colaborează la ziarul „Ardealul în Basarabia”, devenit apoi „România Nouă”. După realizarea unirii Transilvaniei cu Patria-Mamă, România, Nicolae Colan s-a reîntors acasă. Astfel că, la 19 aprilie 1919, a obținut cu rezultate alese „Absolutoriuul” la Seminar (Academia Teologică din Sibiu), iar mai târziu, licența la Facultatea de Filologie din București. În anul 1922 a fost numit profesor de Studiul Noului Testament, iar în anul 1928 a devenit rector al Academiei Teologice „Andreiane” din Sibiu. A intrat în cler în anul 1934. Ca profesor de teologie, pe lângă numeroase lucrări și studii teologice și articole de îndrumare, a condus – ca redactor responsabil și apoi director (1923-1936) – „Revista Teologică”, publicație lunară. În anul 1934, a înființat revista de familie „Viața Ilustrată” (pe care în anul 1936 avea s-o transfere la Cluj). În anul 1935 a fost ales președintele comitetului de redacție al revistei „Transilvania” (Buletin de tehnică a culturii), în care a scris multe articole valoroase.¹ S-a mai îngrijit de apariția colecțiilor de scrieri religioase „Biblioteca Bunului Păstor” și „Problemele Vremii” (publicații anexe ale „Revistei Teologice”) și a fost principalul sfătuitor și colaborator al mitropolitului Nicolae Bălan la înființarea și

¹ Iosif E. Naghiu, *Bio-bibliografia P. S. Episcop Nicolae Colan al Vadului, Feleacului și Clujului, anii: 1916-1936*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XXVI, 1936, nr. 11-12, p. 407.

dezvoltarea colecțiilor de scrieri teologice și bisericești „Seria Teologică”, „Seria Didactică”, „Popasuri Duhovnicești” și „Veniți la Hristos”. La 29 aprilie 1936, Colegiul Electoral Bisericesc întrunit la București l-a ales cu mare însuflețire Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului. Episcopul Nicolae Colan a fost ales membru de onoare al Academiei Române în anul 1938, iar în 1942 a fost chemat să ocupe locul de academician (membru activ) devenit vacant prin moartea prematură a marelui Nicolae Titulescu. Primirea solemnă a nou-venitului în rândurile Academiei Române s-a amânat până în 28 mai 1945. În discursul de recepție a tratat subiectul *Biserica neamului și unitatea limbii românești*. În ziua de 23 mai 1957, Colegiul Electoral Bisericesc – cu unanimitatea voturilor exprimate – a ales pe episcopul Nicolae Colan al Clujului ca Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului, iar în ziua de duminică, 26 mai 1957, a fost rânduit sărbătorește în jețul vlădicesc.² Cărmuirea sa ca mitropolit a fost înțeleaptă. A trecut la Domnul în dimineața zilei de sâmbătă, 15 aprilie 1967. A fost înmormântat la Rășinari, în cimitirul „Bisericii mari”, alături de mitropolitul Andrei Șaguna. Deși inițial a fost înmormântat acolo, Î.P.S. Antonie Plămădeală i-a îndeplinit „testamentul” și, astfel, mitropolitul Nicolae Colan își doarme somnul de veci lângă mitropolitul Nicolae Bălan, fiind reînhumat în Mănăstirea Brâncovenească de la Sâmbăta de Jos, așa cum i-a fost ultima dorință.

Scrierile publicate în volume (scurtă prezentare)

Nicolae Colan și-a dat seama chiar din tinerețe că cel mai bun mijloc de a pătrunde în suflet și de a-i convinge pe oameni este cuvântul scris. Astfel că, încă de pe băncile Liceului Ortodox din Brașov, scrisul a devenit pentru el o „vie plăcere, o datorie și o necesitate. Plăcere, fiindcă îi înălța sufletul în sferele bucuriilor pure; datorie, fiindcă simțea în el obligațiunea morală de a-și pune talanții în serviciul aproapelui și necesitate fiindcă a scris din prisosința inimii”³.

Iată, într-o scurtă prezentare, scrierile marelui teolog-cărturar care au fost publicate în volume:

² *Ibidem*, p. 409.

³ Ilarion V. Felea, *P. S. Nicolae Colan ca publicist*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XXVI, 1936, nr. 7-10, p. 279.

a) *Sfântul Pavel către Filimon. Creștinismul și sclăvia*, Sibiu, 1925, 34 p.

b) *Hristos și Viața omenească* de F. W. Forster, Sibiu, 1925, partea I, 260 p.; partea a II-a, Sibiu, 1926, 292 p. Tradusă din limba germană.

c) *La luptă dreaptă. Un capitol de strategie misionară*, Sibiu, 1926, 44 p.

d) *Biblia și intelectualii*, Sibiu, 1929, 80 p.; a apărut și în colecția „Problemele vieții”.

e) *Cartea Sf. Apostol Pavel către Efeseni*, 1929, în „Anuarul Academiei Teologice Ortodoxe Române «Andreiane»”, Sibiu, 1928-1929, pp. 40-72.

f) *Medalioane*, Cluj, 1940, 120 p., în colecția „Cărțile vieții”.

g) *Omul cel nou*, de Emil Fiedler, tradusă în românește sub pseudonimul Părintele Nicolae, Cluj, 1941, 149 p.

i) *Noul Testament*, Cluj, 1942 (ediția a 2-a, 1945), este o „tălmăcire care se distinge prin fidelitate față de original și prin graiul îmbisericit în cel mai frumos înțeles al cuvântului”⁴.

j) *Biserica neamului și unitatea limbii românești*, București, Imprimeria Națională, 1945, 36 p. Este discursul rostit la 28 mai 1945, în ședință solemnă, de episcopul Nicolae Colan, cu răspunsul d-lui Silviu Dragomir.

k) *În legături*, Cluj, 1946, 92 p. Motivul apariției acestei cărți, precum și cuprinsul ei, ni-l arată însuși autorul: „Ascultând de îndemnul unor prietini*, mi-am adunat în aceste pagini câteva cuvântări și scrisori pastorale din anii 1940-1944, când noi, din Ardealul de sus, «eram în legături»”⁵.

l) Opere postume:

În 1995, *Nicolae Colan. Pastorale* (Cluj, Editura Arhiepiscopiei); conține pastorale la Nașterea și Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, publicate între anii 1936 și 1967. În 1988, *Nicolae Colan. Teologie și spiritualitate ortodoxă – studii, articole și traduceri* (Cluj, Presa Universitară).

⁴ Grigorie Marcu, Spicuirii din activitatea publicistică a Arhiepiscopului nostru, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul 111, 1963, nr. 43-44, p. 3.

* Citatele vor reproduce scrierea textelor din care sunt extrase.

⁵ Nicolae Colan, *În legături*, Cluj, Tipografia Eparhiei ortodoxe române, 1946, p. 5.

Publicistica lui Nicolae Colan

Mitropolitul Nicolae Colan era recunoscut ca publicist de primă mărime. Problemele abordate sunt deosebite și complexe. În domeniul teologiei a tratat teme de bază ale învățaturii creștine. În lucrările cu caracter laic, a abordat teme privitoare la istoria, limba și cultura națională, dar și despre civilizația universală. Întreaga sa operă, teologică și laică, dovedește o pregătire temeinică, înveșmântată într-o corectă, precisă și neaoșă limbă românească, greu de imitat.⁶

În afară de periodicele pe care le-a condus sau înființat, a mai colaborat și la alte reviste și ziare ale vremii: „Gazeta Transilvaniei” – Brașov, „România Nouă” (inițial „Ardealul în Basarabia”) – Chișinău, „Sfatul Țării” – Chișinău, „Telegraful Român” – Sibiu, „Transilvania” – Sibiu, „Cuvântul Poporului” – Sibiu, „Lumina satelor” – Sibiu, „Tribuna Ardealului” – Cluj, „Renașterea” – Cluj ș.a., precum și la „Mitropolia Ardealului” – Sibiu. Deși majoritatea articolelor sunt iscălite cu numele propriu, unele sunt semnate și cu pseudonime precum: *Neculce*, *Dinu Pajură*, *Părintele Brazdă*, *Părintele Vasile*, *N. C.*, *D. P.* și *Nen'to Culiță*.

În scrierile sale, pe lângă o paletă tematică bogată, a abordat și multe forme ale discursului jurnalistic.

⁶ Alexandru Moraru, *La răscruce de vreme o viață de om: Nicolae Colan, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului (1936-1957): după documente, corespondență, relatări și impresii*, Cluj-Nappoca, editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului, 1989, p. 42.

2. LITERALITATE ȘI LITERARITATE ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN

Stilul colanian în scrierile religioase

Teologului-cărturar Nicolae Colan a scris numeroase studii religioase, dar cele mai numeroase au fost pastoralele. *Pastoralele* sunt textele pe care le trimitea preoților din cuprinsul eparhiei, spre a fi citite în toate bisericile în cadrul Sfintei Liturghii, cu ocazia celor două praznice împărătești: Nașterea și Învierea Mântuitorului. Acestea⁷ sunt redactate într-un stil oratoric sintetic, cald și curgător, într-o limbă elegantă, exprimând idei profunde în termeni aleși, dar accesibili tuturor, așa încât mesajul lor pătrunde deopotrivă în sufletele deschise, atât ale celor care simt nevoia transmiterii mesajului evanghelic într-un veșmânt cultural mai ales, cât și ale celor mai modești din acest punct de vedere. În elaborarea lor, autorul respectă părțile structurale ale unui discurs (*exordium*, *propositio*, *narratio*, *confirmatio*, *refutatio*, *peroratio*): exordiul – câștigarea bunăvoinței auditoriului (de obicei, chiar formula de deschidere familiară a pastoralelor: „Jubiții mei fii sufletești”), propozițiunea sau tema (*Nașterea sau Învierea Domnului*); diviziunea părților discursului (cuprinzând teme sociale, politice, istorice, culturale), ideile principale, tratarea, argumentarea și încheierea care se realizează cu o formulă unică și familiară: „Al vostru, al tuturor, de tot binele voitor, Nicolae” – Episcop sau Arhiepiscop și Mitropolit (în funcție de perioada scrierii pastoralei).

Pe lângă stilul oratoric, pastoralele cuprind și varianta familiară a conversației. Ea se caracterizează „prin actualizarea procedeelelor stilistice în condițiile predominării funcției expresive, mai ales în ipostaza ei emotivă, uneori până la totala trecere în umbră a acțiunii referențiale”⁸. Deși funcția expresivă predomină, datorită construcției echilibrate, a limbajului folosit, pastoralele ierarhului Nicolae Colan nu mizează pe stil. Sintetizând, putem arăta că, de exemplu, *Pastoralele la Nașterea Domnului* încep prin a exprima bucuria

⁷ Vezi Nicolae Colan, *Pastorale*, ediție îngrijită de Dorel Man, Cluj, Editura Arhiepiscopaliană, 1995.

⁸ Dumitru Irimia, *Structura stilistică a limbii române contemporane*, București, Editura Științifică, 1986, p. 82.

adevărată și netrecătoare ce ne învăluie pe toți la această mare sărbătoare, pentru că adevărată și veșnică este iubirea lui Dumnezeu față de noi, izvorul acestei bucurii. Este o bucurie tainică ce „vine de dincolo de țăriile cerului și de dincolo de hotarele vremii”. Continuă apoi, arătând motivul și scopul întrupării Domnului. Motivul întrupării este *iubirea nemărginită a lui Dumnezeu față de lume*, manifestată chiar și în „starea” de cădere a omului. Creat după chipul lui Dumnezeu, omul a fost zidit spre a se împărtăși de viața și iubirea Lui. „*Fără această mireasmă a lui Hristos*, pe care suntem chemați să o răspândim pretutindeni și în tot locul, lumea va rămânea ceea ce este încă în mare parte: o «vale a plângerii», cu toate necazurile pe care le rodește păcatul.”⁹ Astfel, într-un limbaj poetic ales, dar pe înțelesul tuturor, distinsul arhieru reușește să strecoare în sufletele ascultătorilor pastoralelor sale învățătura creștină profundă că adevărata și deplina libertate se dobândește numai într-o viață trăită în Duhul Sfânt, care ne eliberează din orice robie. Stilul pastoralelor, ca și al tuturor predicilor, se caracterizează printr-o limbă îngrijită, un vocabular ales, bogat și variat. Fără să altereze conținutul, figurile de stil împodobesc într-o frumoasă mantie textele, dând acestora expresivitate și elocvență. A reușit, prin conținutul pastoralelor, să satisfacă atât dimensiunea revelatorie a învățăturii, cât și cerința de claritate și frumos a ascultătorilor. Stilul clar, natural și precis al predicilor (pastoralelor) ierarhului Colan cuprinde numeroase metafore, epitete și chiar minunate simboluri. Construcția logică a expunerii înlătură *prolixitatea și digresiunea*, conferind acestora unitate și o exprimare în acord cu maniera firească de a gândi și a simți a omului.

Literaritatea în scrierile colaniene cu caracter laic

Probabil cea mai importantă încercare literară dintre scrierile lui Nicolae Colan o constituie opera biografică *Medalioane*, publicată la Cluj în 1940, în colecția „Cărțile Vieții”. Această carte prezintă figuri ilustre ale Bisericii și ale neamului nostru. Andrei Șaguna, Nicolae Ivan ș.a. vorbesc despre Ortodoxia și renașterea națională, familie și națiune, însă cele mai reprezentative fragmente din punctul de vedere al literarității *Medalioanelor* lui Nicolae Colan sunt cele care descriu

⁹ Nicolae Colan, *Pastorală la Nașterea Domnului, rostită la Cluj în 1947*, în vol. *Pastorale*, p. 57.

perioada de școală. Iată câteva pasaje sugestive în acest sens: „Cea dintâi iarnă de școală liceală a trecut destul de bine și destul de repede. Se apropia sfârșitul anului școlar, când – într-o zi de primăvară – tata se înfățișă la direcțiune pentru a achita jumătate din taxa de întreținere în internat (de cealaltă jumătate eram scutit). După ce a stat de vorbă – destul de pe’ndelete – cu directorul colegiului, interesându-se de purtarea mea, în pauză a coborât în curte, unde îl așteptam. M’a luat de mână – și, după câțiva pași făcuți în tăcere, mi-a spus cu oarecare gravitate: «Domnul director m’a asigurat că anul viitor n’o să am nici o cheltuială». Eu am izbucnit în plâns, parc’aș fi avut o tragică presimțire. Tata m’a înțeles și m’a mângâiat cu vorbele: «Nu plânge, dragul tatii; tu știi că n’am copil de vânzare... Și de-oi ști de bine c’o să trebuească să-mi trag dela gură ultima bucățică de pâine – și tot te duc la toamnă la gimnaziul românesc din Brașov!» Spunând aceste vorbe își împinse căciula de pe-o parte a capului pe cealaltă, iar din traista de piele care-i atârna la șold scoase două mere aduse de acasă și mi le întinse învăluindu-mă într’o privire caldă, pe care n’o s’o uit niciodată... [...] Din această clipă școala românească din Groaverii Brașovului a devenit a doua mea casă părintească. Ea m’a înzestrat cu cea dintâi armură științifică pentru lupta vieții; ea mi-a aprins în inimă flacăra sfântă a iubirii de neam și ea mi-a adâncit în suflet credința ortodoxă, întru care fusesem crescut și până atunci de grija iubiților mei părinți. Ea mi-a tras hotărâtoarele linii ale stilului de viață creștinească și românească, pe care aveam să-l desăvârșesc în restul vieții mele. Iată neasemănat de prețioasa zestre sufletească, pe care am dus-o cu mine când am plecat dela liceul șagunian de sub Tâmpa Brașovului – și pe care am dus-o desigur toți acei fii ai neamului, cari au avut norocul să se adape la izvorul de lumină al acestui Ierusalim al culturii românești de dincoace de Carpați»¹⁰. Acest fragment te duce cu gândul la *Amintirile...* lui Creangă, mai ales la momentul părăsirii satului, dar aici situația este inversă: Nică din *Amintiri...* se luptă să rămână în satul natal, însă trebuie să facă voia mamei și să plece la Socola, tristețea lui se transformă în final în ironie, iar insistențele mamei sale îi vor influența decisiv destinul. „Nică” din *Medalioanele* lui Colan va reuși să-și înduplece tatăl să-l dea la gimnaziul românesc din Brașov, iar tristețea lui se transformă într-o bucurie nemărginită, decizia – și în cazul său – îi va marca hotărâtor destinul. Limbajul

¹⁰ Nicolae Colan, *Medalioane*, colecția „Cărțile Vieții”, Cluj, 1940, pp. 106-107 și 107-108.

simplu și direct ascunde o finețe în alcătuirea propozițiilor și asigură chiar o melodicitate a textului narativ, autorul îmbină narațiunea în registru stilistic variat cu portretul. Chipul tatălui său e realizat prin gesturile și vorbele lui, chiar dacă în cuvinte simple, în limbaj oral, dar cu imagini artistice sugestive. Enunțurile sunt, în majoritate, propoziții enunțiative, cuvintele îmbină sensul conotativ cu cel denotativ, expresivitatea este un reflex al emoțiilor, încât imaginile au sugestivitate poetică aproape; simbolul, epitetul – „privire caldă”, „flacăra sfântă”, superlativele expresive – „iată neasemănat de prețioasa zestre sufletească” – și, nu în ultimul rând, metaforele cu mesaj simbolic și semnificații mai adânci arată admirația ierarhului față de tatăl său și față de Liceul Ortodox „Andrei Șaguna” din Brașov: „Și de-oi ști bine c’o să trebuească să-mi trag dela gură ultima bucățică de pâine”; „izvorul de lumină al acestui Ierusalim al culturii românești de dincoace de Carpați” – așa caracteriza Nicolae Colan liceul șagunian. Folosirea narațiunii la persoana întâi potențează subiectivitatea textului, conferind epicului chiar o aură de lirism.

Scrierile publicistice ale ierarhului Nicolae Colan exprimă puncte de vedere și atitudini, având un grad mare de persuasiune; mesajul său se adresează unei categorii largi, aceste trăsături fiind specifice stilului respectiv. Una dintre preocupările sale de mediatizare și comentare a evenimentelor privește, pe lângă multe altele, și fenomenul literar. Semnificative în acest demers al lui Nicolae Colan de comentare a fenomenului literar sunt articole precum: *Cărți bune și cărți rele*, *Eclipsa nuvelei*, *Ce să facem cu Eminescu*, *Despre poezia trăsniță*, *Pomenirea lui Caragiale* ș.a.

Eclipsa nuvelei vorbește despre un fenomen literar. Poate părea sau poate că este un articol de critică literară, însă, în esență, este un articol care descrie o realitate a literaturii vremii sale; realitatea literară a timpului își găsește expresia într-un text care seamănă izbitor cu o schiță a lui Caragiale (*Un pedagog de școală nouă*), lipsind însă ironia, care este compensată prin judecăți de valoare foarte tranșante; doar desfășurarea firului epic ne-a determinat să facem această asociere. Limbajul este unul expresiv, specific ficțiunii, care interferează și alternează cu cele specifice textului nonliterar. Se narează o întâmplare în centrul căreia se află un profesor care, cu ocazia unui examen de bacalaureat, devine purtătorul de cuvânt al autorului-martor. Naratorul deschide scrierea prin fixarea locului și a

timpului întâmplării: o școală, un examen de bacalaureat. Urmează o scurtă caracterizare a personajului principal: „Profesorul de specialitate, un bătrâior simpatic, își învâluie candidații într-o privire părintească”¹¹ și începe examinarea candidatului; dialogul este completat de descriere – se descriu gesturile și trăirile în special ale elevului examinat, dar și ale profesorului examinator. Dincolo de discursul narativ există un altul, argumentativ, constatat. Astfel, cu întrebarea: „Numește-mi, tinere, câțiva nuveliști români contemporani” ambele tipuri de discurs se anunță în asociere: cel narativ (poetic) și cel analitic, critic-constatat: „Tânărul schiță o mișcare..., înghiți în sec, apoi – plecându-și capul spre pământ – după o scurtă meditare zise:

– Costache Negruzzi.

– Costache Negruzzi este nuvelist, dar nu e contemporan... Candidatul aprobă supus; făcu o mișcare nervoasă, de ciudă că n’a... reținut cu destulă precizie întrebarea profesorului, apoi – senin și triumfător:

– Liviu Rebreanu!

– Mda, Liviu Rebreanu e contemporan, dar nu e numai nuvelist. Dumnealui va trece în istoria literaturii române mai mult ca romancier. Cel puțin asta-i părerea mea.

– Da, domnule profesor, el a scris romanele «Ion» și «Pădurea spânzuraților».

– Ei, vezi...”¹².

„Tânărul îngălbeni. Nu mai știa cum s-o ia din loc. Din fericire profesorul, după o scurtă pauză continuă: – Nu mă mir că n’o prea brodești cu răspunsul. [De aici, discursul analitico-critic reflectă opinia autorului]. Căci nuveliștii români contemporani sunt așa de puțini că trebuie să-i cauți cu lumânarea prin reviste. Par’că le-a pierit sămânța. Sau par’că nuvela ar fi un gen literar de-a doua mână. Par’că a scrie nuvele ar fi îndeletnicire literară minoră. Și nu e. Căci într-o nuvelă de câteva pagini poți concentra mai multă poezie, mai multă artă decât în zeci sau sute de pagini de-ale unui roman lăbărțat. Costache Negruzzi, și Caragiale, și Delavrancea, și Vlahuță și alți ca ei n’au fost romancieri. Au fost «numai» nuveliști. Cu toate acestea rămân în literatura noastră. [...] Ar fi putut scrie și ei romane.

¹¹ Nicolae Colan, *Un fenomen literar. Eclipsa nuvelei*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, an V, 1938, nr. 2, p. 1.

¹² *Ibidem*, p. 2.

N-aveau decât să-și întindă nuvelele cum întinzi o armonică, să le dilueze până la lungimea îndătinată a romanelor și treaba era gata. Iar dacă printre pagini ar mai fi strecurat și câteva scene mai deochiate, succesul lor ar fi fost pe deplin asigurat. Poate că ar fi ajuns chiar oameni înstăriți prin tirajul romanelor lor. Fiindcă așa fac cei mai mulți «romancieri» (cei fără de ghilimele sunt așa de puțini!), fac nuvele lungite până la leșin și le zic romane. Fac dintr-un blid de supă bună un castron de zeamă proastă. Și ca să-i dea gust – aruncă'n ea uneori câteva boabe de piper.”¹³ În finalul demersului său critic, dă totuși și două nume, pe care le consideră pilde pentru nuvela contemporană lui: Victor Ion Popa și Victor Papilian. „Doi victori – tot atât de... victorioși în genul romanului, ca și'n al nuvelei românești.”¹⁴ Iar în finalul scrierii se întoarce la discursul narativ, naratorul – care este și personaj reflector – termină narația tot simbolic: „Ceea ce știu e că profesorul ținuse, fără să-și dea seama, o foarte bună lecție. Vorbise cu căldură, cum îi șade bine totdeauna unui profesor, vorbise despre nuvela română contemporană care nu se mai scrie decât foarte rar, fiindcă după cum Românul se naștea odată poet, astăzi se vede că se naște romancier...”¹⁵. Citind această scriere, îți pui întrebarea: este un articol publicistic critic sau o scriere cu caracter literar (o schiță)? Sau, poate, e un pic din amândouă! Un lucru este sigur, orice comentariu despre acest text este de prisos, conținutul lui se comunică *prin sine pe sine*, plastic și metaforic, fiind o îmbinare de literaritate și intenție persuasivă.

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ *Ibidem.*

3. PANEGIRICUL ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN

Religiosul și reprezentanții săi în Panegiricele ierarhului Nicolae Colan

Teolog prin excelență, dar și un bun condeier, analist fin, dotat cu un simț critic dezvoltat, Nicolae Colan a scris multe articole valoroase; inovând, el a scris panegirice depășind modelul clasic de compoziție a acestora, care este identic, în linii mari, cu alcătuirea unui discurs.

Multe dintre scrierile ierarhului-cărturar au fost prilejuite de sărbătoarea Paștelui; una dintre ele, scrisă sub forma clasică a panegiricului, este articolul cu titlu exclamativ ***Hristos a înviat: bucurați-vă!***¹⁶. Titlul în sine cuprinde un aspect specific panegiricului, entuziasmul, iar construcția textului respectă elementele caracteristice acestei specii literare:

1) Textul introductiv: „Au apărut ghiocerii cu zâmbetul lor sfios, nevinovat. [...] Toată firea e chemată la nouă viață de căldura și puterea cerescului soare!”¹⁷

2) Anunțarea temei: „La nouă viață duhovnicească ne cheamă praznicul întrutotlăudatei Învieri a Domnului nostru Iisus Hristos”¹⁸.

3) Tratarea temei: „Dumnezeu fiind, Fiul Tatălui a luat chip de rob, asemenea oamenilor făcându-se; s-a smerit pe sine, ascultător făcându-se până la moarte – și încă moarte de cruce. [...] Graiurile Lui n’au cunoscut minciuna, nici clewetirea oamenilor, nici hulirea lui Dumnezeu. Și-a risipit binecuvântările și binefacerile pe toate cărările. Iar cărturarii și fariseii L-au suit pe cruce, după ce i-au dat în viață pâharul tuturor amărăciunilor. Duhul minciunii și al răutății omenești n’a suferit în lume pe Ziditorul lumii. [...] Pe Celce în viața sa «ascultător s’a făcut până la moarte» – Tatăl L-a înviat din morți, pentruca tot celce crede în El și trăiește după povețele Evangheliei Lui, viu să fie în veac! Învierea lui Hristos este izbânda vieții. Ci cărturarii și fariseii vremii nu încetează să răstignească pe Hristos și

¹⁶ *Idem*, *Hristos a înviat: bucurați-vă!*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XIII, 1931, nr. 15, p. 1.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

să'ngroape Lumina, pentruca în întunericul din care s'au născut și'n care vor merge ei să-și ascundă faptele lor rușinoase. Ei nu înțeleg nimic din taina Sfințelor Paști și nu desprind nici o povață din pilduitoarea viață a firii. [...] Lumea nu-i va mai aminti decât rar, ca pe niște lucruri de spaimă pentru copii mici și pentru copii mari"¹⁹.

4) Încheierea: „Bucurați-Vă și *credeți*. E primăvară'n fire și Paștile sfinte vor aduce primăvara și'n suflete. Aceasta este solia luminoasă a praznicului sfintei învieri a Domnului nostru Iisus Hristos, întru care cei vrednici se vor veseli, iar cei nevrednici se vor osândi. Căci bucuria *Învierii* nu e hărăzită decât celorce se *răstignesc* cu Hristos”²⁰. Textul, pe lângă calitatea de a fi bine structurat, prin literaritatea lui, emană un mesaj înflăcărat, plin de învățăminte, dar, în același timp, își îndeplinește și rolul de propovăduitor al învățăturii creștine și de militant împotriva prozelitismului sectar și a ateismului de orice fel, misiune căreia Nicolae Colan i-a acordat o importanță deosebită.

Multe articole au fost scrise de Nicolae Colan pentru elogierea și pomenirea mitropolitului **Andrei Șaguna**. În articolul *Un «dătător de legi și datini»* îl descrie cu multă căldură și prețuire, simțindu-se obligat să-i continue moștenirea. Autorul face un scurt istoric al vieții și activității marelui ierarh. În acest demers, el a schițat evenimentele și întâmplările la care a luat parte sau de care se leagă, într-un fel sau altul. El a participat la întâmplările furtunoase din anul 1848; despre acea participare Nicolae Colan notează: „El a organizat pe Românii din Ardeal într'o *națiune luptătoare*, al cărei conducător efectiv a rămas până la moarte, nu numai prin faptul că a fost cel dintâi președinte al partidului național, ci și prin uriașa sa personalitate, care atrăgea în orbita activității sale toate energiile naționale capabile de o rodnică desfășurare”²¹. Apoi, articolul elogiază toate faptele mitropolitului Șaguna, printre care punerea bazelor „Asociației transilvane”, care a asigurat izbăvirea politică și culturală a neamului românesc de dincoace de Carpați. Autorul consideră aceasta o altă activitate care îl înscrie pe Andrei Șaguna în rândul marilor conducători de neam. „Dar opera care-i sintetizează în chipul cel mai minunat

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Idem*, *Un „dătător de legi și datini”*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul LXXI, 1923, nr. 51-53, p. 2.

activitatea sa organizatoare și care-l pune în rândul marilor conducători de neam este, de bună seamă *Statutul organic* – în limba nației *legea lui Șaguna* – prin care providențialul ierarh a făcut din biserica ortodoxă română din cuprinsul monarhiei surpate o *nebiruită cetate a neamului*²².

Figuri luminoase evocate în Panegiricele scrise și rostite de Nicolae Colan

Scrierile lui Nicolae Colan au adăpostit înlăuntru lor cuvinte „îndătinate” și alese, așa cum îi plăcea mereu să spună marelui ierarh-condeier. În *pomenirile* sale își găsesc locul cuvenit, pe lângă personalitățile bisericesti, numeroase alte personalități marcante din lumea științifică, culturală, politică, literară etc.

Contemporani, bune cunoștințe și chiar tovarăși de idealuri naționale și politice, între Nicolae Colan și Octavian Goga a existat o legătură puternică, reflectată și în *Pomenirea lui Octavian Goga*, la patru ani de la moartea marelui poet: „Doamne, ce repede trec anii! Abia ziua de 7 mai ne-a adus aminte că au trecut patru ani de când profeticul cântăreț și vijeliosul luptător care a fost Octavian Goga își doarme somnul cel vecinic în cripta dela Csucsa-Ciucea. Trupul poetului s’a pogorât în pământul dintru care a și fost alcătuit. Ci sufletul lui mare s’a înălțat la Tatăl, al cărui «lucru l-a săvârșit» în viață, cu credință «până la moarte». «Jur-împrejur e largul care cântă:/ E soare’n cer, e sărbătoare sfântă/ Și’n vreme ce mi-a amuțit pământul/ Fiorul păcii’n suflet mi se lasă./ Eternități îmi flutură vesmântul;/ Simt, Dumnezeu cum mă primește’n casă...» (*Din larg*). De-acolo ne îmbrățișează și azi cu neîmputinată sa dragoste de frate trimițându-ne solia încrederii nezdruncinate în puterile de viață ale neamului”²³.

Nicolae Colan a fost interesat și de fenomenul literar românesc, poate și datorită formației sale de filolog, dar parcă mai mult datorită chemării sale nemărginite spre cuget, spirit și cuvânt frumos și „îndătinat”. El a elogiât, dar a și criticat scriitorii și opere literare. Tradiționalist cu o solidă cultură literară și de lectură, în general, a tot ce e valoros mai ales în literatura română, Nicolae Colan a avut

²² *Ibidem*.

²³ *Idem, Pomenirea lui Octavian Goga*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IX, 1942, nr. 4, p. 29.

capacitatea de a emite judecăți de valoare pertinente asupra scrierilor literare și a autorilor lor. Desigur, de multe ori opiniile filologului Colan erau subiective și chiar contradictorii, totuși, a avut un foarte mare respect față de autorii astăzi canonici și operele lor; printre cei elogiați s-a aflat și clasicul **I.L. Caragiale**. „Pomenirea marilor personalități creatoare de valori culturale este totdeauna reconfortantă. Îndeosebi pomenirea celebrităților din câmpul literaturii are această magică putere” sunt cuvintele cu sens de confesiune care deschid articolul evocator *Pomenirea lui Caragiale*, ce a văzut lumina tiparului în revista „Viața Ilustrată”, în anul 1942, la treizeci de ani de la dispariția unicului „Nenea Iancu”. Admirator al lui Caragiale și iubitor de literatură valoroasă, Nicolae Colan povestește la început cum l-a perceput el pe Caragiale ca elev și, deși i-a citit aproape toată opera, numai după ce a participat la reprezentarea *Scrisorii pierdute* și a *Năpastei*, cu prilejul unui turneu întreprins prin Ardeal de trupa Antonescu, a înțeles, după cum mărturisește, adevărata mărime a dramaturgului Caragiale. Emoționat și covârșit de ce vedea și auzea pe scenă, liceanul Colan împreună cu colegii săi căutau cu ardoare să plaseze în convorbirile lor școlărești, la loc potrivit, replici ca „Rezon!” „Ai puținică răbdare!” „Famelie mare, renumerație, după buget, mică” – sau „sentințe ca cele debitate cu adorabilă volubilitate de marele meșter al baloanelor de săpun, Nae Cațavencu”. Este elocvent că aceste destăinuiri arată o admirație de adolescent, admirație care se va regăsi și la vârsta matură, atunci când ea este exprimată și din perspectiva unuia care înțelege bine fenomenul, având astfel chiar competența de a enunța judecăți de valoare, lucru pe care îl face în cazul lui Caragiale; folosind un limbaj literar și argumentând cu pilde în sprijinul celor afirmate, această scriere aduce o mare cinstire personalității elogiata. „Orice crâmpeiu ai citi din bogata zestre literară a lui Caragiale, rămâi uimit de intriga drăcească, de ritmul vioiu al acțiunii, de verva personagiilor și de haina graiului, croită cu mână de măestru, pe trupul sufletesc al fiecărui erou zămislit de puterea demiurgică a marelui artist. [...] Lumea va evolua – spuneau criticii – iar Trahanache, Cațavencu, Ipingescu, Pristanda, sau Coana Zoîțica vor rămânea doar fosilele literare ale unei epoci de prefaceri politice și sociale. Evident, profetia era falsă. După o jumătate de veac «figurile» lui Caragiale sunt tot atât de vii ca și’n ziua nașterii lor. Fiindcă viața și lumea se schimbă neconținut; în esența ei însă rămâne aceeași. [...] Caragiale a fost un artist al zeflemelii, al ironiei, al ridiculizării metehnelor sociale și politice. [...] În

special pentru Scriptura Sfântă Caragiale avea un cult deosebit. Așa cum se cuvine să aibă orice creștin. Se zice că Maestrul călătorea odată dela București spre Berlin. În drum, un prieten al său cutreiera vagoanele să dea de un cunoscut, să schimbe o vorbă și să mai uite astfel de urâtul călătoriei pe care o făcuse de mai multe ori. În sfârșit, după multă căutare, într'un vagon dă cu ochii de Caragiale.

– Bună ziua, nene Iancule! Ce bucurie! Maestrul citea. Prietenul curios își aruncă ochii în cartea deschisă și zise vădit surprins:

– Vai de mine, dar ce te-a a apucat? Doar n'ei fi citind Sfânta Scriptură!

Caragiale își ridică ochii tacticos și măsurându-și prietenul cu o privire semnificativă îi răspunse:

– Mă băiete, eu am obiceiul să iau cu mine, în orice călătorie, trei cărți: *Mersul Trenurilor*, să știu cum merge trenul; un *călindar*, să știu cum merge vremea; și *Sfânta Scriptură*, să știu cum merge viața. Caragiale nu era un moralist, dar dase tânărului său prieten o lecție pe felălat. [...] Printre altele, dela Caragiale oricine poate învăța cultul limbii românești. Recitindu-i opera literară, cei bătrâni ca și cei mai puțin împovărați de ani vom gusta plăcerea unor ceasuri de cea mai autentică «petrecere și învățătură». Iar fragedele vârstare de pe băncile școalei – acum în vacanță – vor avea prilejul de a se mai împrietenii cu gramatica românească. Astfel, pricopsindu-se ei înșiși, vor aduce și cel mai potrivit omagiu Maestrului, de la moartea căruia s'au împlinit trei decenii.»²⁴

²⁴ *Idem, Pomenirea lui Caragiale*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IX, 1942, nr. 6, pp. 1-2.

4. ÎNCERCĂRI LITERARE ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN

Descriptiv și narativ la Nicolae Colan

Lucrările lui Nicolae Colan, chiar dacă sunt scrise sub forma unor articole, sunt de fapt eseuri, memorii, amintiri, portretizări sau descrieri. Toate aceste aspecte ne conduc la convingerea că scrierile lui Colan au mult verb și sens.

În cele zămislite de pana ierarhului-cărturar apar toate modurile de expunere. În articolul *Mănăstirile noastre* el face un reușit demers descriptivo-argumentativ în favoarea vizitării mănăstirilor românești. Prima parte a textului prezintă „obiceiurile” noastre turistice și de gazde ospitaliere care îi poartă pe turiștii străini pe aceleași trasee turistice: Brăila–Galați–Deltă – prima repriză, Constanța cu Marea – a doua, iar Valea Prahovei–Brașov–Sibiu–Săliște – a treia. Autorul consideră că aceste itinerarii sunt monotone și dezvăluie doar o mică parte a locurilor și a lucrurilor demne de văzut în România; de pildă, mănăstirile noastre „cu cari evlavia voevozilor și boierilor a împânzit pământul României. Ele sunt așezate de obicei pe locuri ispititor de frumoase, adevărate guri de raiu. Și reprezintă monumente arhitectonice și picturale de-o rară valoare artistică. Ele adăpostesc apoi nenumărare comori de artă miniaturistă lucrute cu pasiunea, cu grija migăloasă și cu răbdarea hrănită din nesecatul izvor al credinței ortodoxe”²⁵. În continuarea textului autorul evidențiază faptul că, din cauza ospitalității greșit înțelese, ne „fandosim”, deși „suntem încă o țară de sate și mănăstiri” și susține ideea popularizării lor prin vizitarea de către noi înșine. Finalul articolului este un călduros demers în acest scop, impresionant prin lirismul și căldura apelului adresat cititorului: „Cititorule, vara-i aici. Știu că te ispitește gândul drumeției. Dacă vrei să cunoști trecutul nostru în ce are el mai reprezentativ, dacă vrei să-ți desfătezi ochii privind monumente de cea mai autentică valoare artistică și să-ți scalzi sufletul în atmosferă de liniște și de taină odihnitoare, rupe-ți câteva zile de răgaz și pentru

²⁵ *Idem, Mănăstirile noastre*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul II, 1935, nr. 6, p. 1.

a cerceta mănăstirile cari împodobesc văile, colinele și munții pământului românesc...²⁶.

Nicolae Colan a fost un om echilibrat, unde rațiunea și sensibilul îndeobște coabitează în plan egal, unde spiritul critic îl completează pe cel meditativ. Primul Război Mondial i-a marcat întreaga viață și poate i-a accentuat și latura de sensibilitate a personalității sale complexe. Talentul de condeier s-a manifestat tot din acea perioadă, harul de slujitor al penelului fiind ilustrat în mod elocvent de debutul său publicistic printr-un eseu liric, scris sub forma unei scrisori imagine adresate unui prieten și consătean de-al său din Araci, pe nume Dionisie Nistor (colaborator al „Gazetei Transilvaniei”), care a plecat pe front și a căzut la datorie. Considerăm că acest text (semnat cu pseudonimul Nic. C. Suru) are valoare și valență literară și este un reper asupra stilului marelui arhiereu care, înainte de toate, a fost un om de mare sensibilitate, cu bucuriile și tristețile sale. Pentru o înțelegere mai profundă a omului Nicolae Colan, ar merita reprodus întregul text de debut al ierarhului-condeier („Gazeta Transilvaniei”, 1915), care poartă titlul *Scrisoare lui Nistorel*. În rândurile următoare reproducem însă doar două scurte fragmente:

„Dragă Dionisie!

Mă ierți, că nu ți-am scris de multă vreme... Abia acum îți știu adresa – când ți-o știe toată lumea, care te-a cunoscut. Și acum îți scriu... Te-am visat azi noapte: Cu fața luminată de fericire te preumblai printr’o grădină cu pajiște verde, cu flori mirositoare – prietenele tale de odinioară – cu arbori măreți, cu părăiașe murmurânde și muzică fermăcătoare... Erai liniștit. Mi se părea că din zdrobul zilelor trăite țeseai povestea, grandioasa epopee a generațiilor viitoare... Înaintea ochilor tăi sufletești se’ntindea o vale bogată, iar în mijlocul ei fiii aceluiaș neam îți sărbătoriau ziua mare a înfrățirii și a unirii. [...] Dormi în pace! Acum ești fericit – tu, care ai știut să te’mpaci și cu năcazurile vieții trecătoare; ai învățat a cunoaște pe oameni: tovarășilor le-ai fost prietin sincer; dușmanii invidioși – dacă ai avut – nici odată nu te-au îngrijorat. Bine-ai știut tu, că: Pisma presupune calități – demne de pizmuit, fiindcă oricărui efect i-a premers cauza, care l-a provocat! «Bucură-te deci cu bucurie mare», că n’ai fost din rândurile acelora, pe cari nici odată nu i-a înjurat nime din

²⁶ *Ibidem*, pp. 1-2.

invidie! La încheierea păcii nu te vor pomeni. Egoismul și nedreptatea omenească amintește acolo numai numele celor ce au declarat războiul și al făuritorilor de tratate. Acei, peste ale căror trupuri mutilate «au tunat» învingătorii, vor fi uitați deodată cu ultima bubuitură de tun. Există însă o judecată mai presus de cea omenească – și aceasta îți va da locul de onoare; iar inima *noastră* va fi vecinic deschisă amintirii tale... Dormi în pace suflet nobil și prietin scump! Pe mormântul tău proaspăt vor răsări flori sămănate de gândul fetelor, cari te-au iubit... Va veni un vânt de vară, care va purta parfumul florilor până la fereastra unei mame îndoliate; ea va înțelege glasul soliei... și va plânge... că ești fericit...

Arpătac Iulie 1915,

Nic. C. Suru.²⁷

După lectura unui asemenea text liric expresiv, rămâne o singură întrebare: Ce opere literare ar fi ieșit din pana lui Nicolae Colan dacă ar fi urmat doar calea scrisului?

²⁷ *Idem, Scrisoare lui Nistorel*, în „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, an LXXVIII, 1915, nr. 156/18 iulie, pp. 1-2.

5. INTERFERENȚA PUBLICISTIC-LITERAR ÎN SCRIERILE LUI NICOLAE COLAN

Forme ale publicisticii utilizate de Nicolae Colan

Publicistica, pe lângă bogăția tematică, se caracterizează și printr-o varietate a formelor abordate, și acest lucru i-a fost specifică și în prima jumătate a secolului trecut. Nicolae Colan abordat în scrierile sale mai multe forme ale genului publicistic.

Din pana ierarhului-condeier s-au zămislit multe *editoriale* importante, mai ales în publicațiile: „Revista Teologică”, „Telegraful Român”, „Cuvântul Poporului” și „Viața Ilustrată”. Tematica lor a abordat atât probleme teologice și bisericești, cât și probleme din actualitatea timpurilor pe care le-a trăit. Indiferent de temă, textul a fost bine construit, cu multă rigurozitate sintactică și stilistică. Toate aceste caracteristici se regăsesc și în editorialul *Cu măturoidul prin literatură*. Ca într-un adevărat text publicistic, în titlu se află și o exclamație care să capteze atenția: **Bravo, Domnule Ministru!** În acest articol marele ierarh își continuă pledoaria în favoarea promovării unei limbi române corecte și a unei literaturi bune și serioase, criticând aspru creațiile literare care fac rău tineretului. Descriind curricula școlară de literatură română, aprecierile sunt subiective și demonstrează adeziunea lui Colan la curentul tradiționalist. Rămâne însă valoroasă descrierea fenomenului și a acțiunii energice a unui factor de decizie în remedierea situației. Conținutul articolului are adânci similitudini cu realitatea de astăzi, ceea ce îl face să fie plin de viață, plasticitate și dinamism, deși poate isca controverse, însă scriitura trebuie totuși interpretată ținând cont de momentul istoric, adică de anul 1936, când altele erau realitățile canonului literar. Atunci Arghezi era controversat, fără să aibă un loc bine definit în cadrul literaturii române, pe când astăzi el este considerat un autor canonic. Poate că ministrul educației de atunci, C. Anghelescu, merita felicitările lui Nicolae Colan pentru măsurile luate: „Boala de care vorbim o alcătuiește nesfârșita expoziție de urâciuni înfățișată de marea majoritate a romanelor cu cari își fac intrarea în literatură o seamă de scriitori mai proaspeți și cu cari țin să-și murdărească inspirația lucrativă chiar unii literați mai vechi.

Aceste urăciuni, al căror simbol e înfățișat uneori pe copertele luxos ilustrate ale cărților, prind ca'ntr'un laț pe cititor, îi biciuiesc simțul rușinii până la moarte. [...] Chiar culeasă de bună voie de prin anticariate sau de pe la librării – această literatură amenința și până acuma cu primejdia întinării sufletului tinerimii noastre. Iată însă că ea a fost trecută de curând și în unele manuale de Istoria literaturii române. Într'un astfel de manual poezia cu «urdori» și cu alte asemenea... frumuseți plastice a lui Tudor Arghezi, e pusă alături de poezia lui Eminescu, iar proza lui D. Stănoiu²⁸ (nu ăl cu «colectura norocoasă», ci ăl cu «Fete și Văduve») alături de scrisul lui I. Creangă. Autorii acestei «poezii» și «proze» sunt înfățișați drept ultimele expresii ale genialității literare, iar candidații la bacalaureat sunt obligați să-i studieze din doască în doască, altfel fiind condamnați să'mbătrânească în ceata celor șazeci de procente de «căzuți». Cu alte cuvinte, bieții băieți sunt amenințați să cadă, fiindcă nu cunosc pe literații (de)căzuți. Nu vi se pare monstruos? Mie, da. Ca și domnului Ministru Dr. C. Anghelescu, neostenitul gospodar al școalelor noastre. Într'adevăr, îngrozit de monstruositatea acestei realități, Dumnealui a dat de curând poruncă inspectorilor săi subalterni să ia sub aspră cercetare toate manualele, pentru a le scoate din întrebuintare pe cele ce sufăr de primejdioasa meteahnă a arghezismului literar²⁹. Desigur, pe lângă evenimentul în sine, trebuie să remarcăm subiectivitatea profesorului Colan, fapt pe care el însuși îl recunoaște, fiind conștient de criticile care i se pot aduce de unii literați și chiar de scriitori, însă își asumă faptic propriile păreri prin gestul de a-l felicita în finalul articolului pe domnul ministru C. Anghelescu pentru măsurile luate, deoarece, tot în finalul textului, el consideră că sănătatea sufletească a tineretului este mai importantă decât orice decalog literar ce reprezintă „autonomia estetice literare”. Scrierea are caracteristică stilistica reușită, autorul îmbinând argumentația riguros construită cu exemple de limbaj în care crâmpie de cuvinte din arhaicul popular și expresii specifice vorbirii colocviale dau culoare textului, parcă trecând conținutul de critică într-un registru de blândețe lirică. Critica negativistă față de opera literară a lui Tudor

²⁸ Este vorba de scriitorul Damian Stănoiu (1893-1956), care a fost și monah o vreme și care, după ce a părăsit viața monahală, s-a dedicat în întregime scrisului. Romanul *Fete și Văduve* a apărut în anul 1931.

²⁹ Nicolae Colan, *Bravo, Domnule Ministru! Cu măturoidul prin literatură*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul III, 1936, nr. 8-9, p. 1.

Arghezi poate fi considerată puțin deplasată și nerealistă, chiar prin subiectivitatea ei. Însă Nicolae Colan critică un anumit tip de poezie, și nu neapărat pe Arghezi, care rămâne unul dintre marii poeți din lirica românească, dar în același timp și unul dintre cei mai criticați poeți ai vremii sale.

Un gen publicistic care necesită mult talent dar și multă chibzuință este **foiletonul**, Nicolae Colan susținând în paginile publicației „Renașterea” – pentru o perioadă – un foileton de tip special, cel dedicat dialogului cu cititorii, însă dialogul nu a fost identic cu forma cu care suntem obișnuiți în peisajul publicistic de astăzi, ci mai degrabă este vorba despre niște reflecții inspirate de scrisorile trimise de cititori. Rubrica „Carte poștală” a fost susținută de marele ierarh în câteva numere ale revistei din anii 1947 și 1948. Temele dezbătute au fost variate: gramaticale, de ortografie, de retorica predicăției ș.a. Toate sunt interesante pentru că într-un spațiu limitat pana episcopului Colan reușeste sintetic să transmită mesaje și învățăminte valoroase. Textele, deși sunt scurte, au toate elementele necesare unui discurs: introducere meditativă de captare a atenției, argumentare, final și concluzie. Greșeli care trebuie corectate apar în toate „Cărțile poștale”. Prima dintre cele scrise în anul 1948 este o reflecție pe tema scrierii corecte a numelui Mântuitorului nostru: „Se spune că marele fizician englez Newton își lua bereta din cap de câte ori rostea numele lui *Dumnezeu*. Noi ne facem cel mult o cruce creștinească și ne înălțăm cugetul spre cer. Când scriem însă numele lui Dumnezeu, e bine să-l scriem întreg, că-i vrednic de această osteneală și să nu ne lenevim prescurtându-l în *D-zeu*. Nu știu cum, dar de câteori văd numele lui Dumnezeu scris prescurtat, îmi aduc aminte de Caps, Incop, Cfr. etc. Dumnezeu e mai mult decât toate acestea la un loc. De aceea să-i scriem numele întreg, totdeauna, nimeni nu ne va învinovăți că facem risipă de osteneală sau de hârtie... Cât despre numele Fiului Său, să-l scriem așa: *Hristos*. Nu *Christos*, nici *Christ!*”³⁰.

Pentru Nicolae Colan, adevărata măsură a valorii sale de publicist este dată nu neapărat de numărul scrierilor, ci mai degrabă de calitatea și de varietatea tematică și a speciilor jurnalistice pe care le-a abordat, acestea au apărut deplin în scrierile sale.

³⁰ *Idem, Carte poștală*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVI, 1948, nr. 1-2, p. 3.

Specii și forme literare în scrierile lui Nicolae Colan

Nicolae Colan nu a fost un scriitor de beletristică, deși multe dintre articolele sale au valențe literare. Ele se încadrează în specii „literar-publicistice” denumite de o parte a specialiștilor. Între ele se găsește și **tableta literară**. Cele mai importante, și reușite în același timp, au fost publicate în rubrica intitulată „În școala prorocilor”, din revista „Renașterea”, în anul 1949. Temele sunt moralizatoare și sunt comentate în analogie cu învățăturile Sfintei Scripturi. Discursurile tabletelor lui Colan au un **caracter epidictic**, au îmbinat armonios în structura lor cuvinte bine alese, care s-au integrat perfect în contextul semantic, astfel că textele au *ethos*, *pathos* și *logos*. Limbajul și stilul acestora, deși păstrează elemente obișnuite stilului scrierilor marelui ierarh, sunt permanent diversificate, fiecare aducând ceva nou, o inovație, o combinație de elemente aparent diferite sau care chiar contrastează între ele. Este și cazul articolului *Cânele lui Fabian*, un text în care regăsim elemente de snoavă și reflecție religioasă integrate armonios într-o tabletă literară reușită. Textul este o combinație de narațiune cu caracter declarativ și pe alocuri epidictic, cu o parabolă lirică de factură apocritică. Interesantă se dovedește măiestria prin care autorul reușește să asigure coeziune acestor elemente atât de diferite. Scrierea se deschide cu un discurs narativ (*ethos*) specific snoavei, atât în conținut, cât și ca limbaj: „Fabian era vecinul nostru. Sunt câțiva ani de când s’a mutat la Domnul. Numele i-a rămas însă, fiindcă era un om ciudat. De harnic era harnic. Gospodăria și-o purta cu socoteală. Locurile lui erau arate și sămănate la timp. Meșter în ale pomăritului, își întocmise o grădină, de-ți era drag s’o privești. Și la stupi se pricepea, iar coșnițele sistematice și le făcea el însuși, ca și celelalte unelte ale gospodăriei. La judecăți n’a umblat, că era om de omenie. Nu păgubea pe nimeni și nici nu se gâlcevea cu vecinii”³¹. Din perspectivă pur literară, este un reușit pasaj de narațiune descriptivă; din perspectiva retoricii discursului, reprezintă partea prin care autorul oferă credibilitate temei narate, ea are rolul de a pregăti motivarea atât a naratorului, cât și a cititorului, pentru însuflețirea conținutului discursului (*pathos*). Partea aceasta cuprinde *propositio*, adică enunțarea temei și *argumentatio*, adică discutarea dovezilor: „Avea totuși o meteahnă: Nu se împăca de loc cu cânele său, legat de

³¹ *Idem*, *Cânele lui Fabian*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVII, 1949, nr. 15-16, p. 4.

piciorul coșerului. Când intra cineva în curte, cânele începea să latre ncumplit. Fabian se repezea atunci la el și-i ardea câteva cu măturoiul sau cu ce-i cădea în mână: *Taci dihanie, nu mai scula satul, că nu dau Turcii!* După ce a înțeles cânele că dacă latră se supără stăpânul și îl bate, n'a mai lătrat. Dar nici așa n'a brodit-o. Căci Fabian îl bătea și acum, tocmai fiindcă nu lătra: *Ai amuțit, spurcatule? Poate să ardă casa că tu taci!*³². Textul are caracteristici anecdotice, specifice unei snoave, dar dincolo de aceasta, sporește curiozitatea cititorului îndeplinindu-și funcția în viziune retorică. Urmează partea cea mai importantă a discursului – conținutul ei (*logos*), ea cuprinde celelalte părți retorice ale discursului: *probatio-refutatio* – argumentele tematice pro și contra, *peroratio* – încheierea, iar în final, în loc de *postscriptum*, adică salutările, apare *eucharistia* – aducere de mulțumire (aici, o rugăciune de cerere). Literar, această parte a textului este un discurs liric în care predomină reflecția meditativă îmbinată la sfârșit cu un citat biblic care, de această dată, este dintr-un Psalm: „Grea soarte a mai avut cânele vecinului nostru, că nu izbutea nicicum să intre în voia stăpânului său. Fabian nu e singur în felul lui. Mai sunt destui oameni ca el. Mântuitorul îi aseamănă cu copiii nărăvași pe care nu izbutești să-i împaci cu nimic: *Le flueri și nu joacă, le cânți de jale și nu plâng*. (Matei 11, 17). [...] Și fariseii nici de El n'au ascultat, ci-și ziceau întru sine: E un om păcătos, de vreme ce măncă și bea și stă la masă cu vameșii și cu păcătoșii. Nici Ioan Botezătorul nici Iisus, Domnul și Mântuitorul nostru, nu le-a putut intra în voie și nu i-a putut îndrepta. Acum, ce să facem noi, având de lucru cu asemenea oameni, ca să scăpăm de soarta cânelui lui Fabian? Să-i ocolim și să-i lăsăm în plata Domnului. Că de cele mai multeori și-așa nu izbutim să-i îndreptăm. S'o facem măcar când nu suntem legați cum era cânele lui Fabian. Iar dacă s'ar întâmpla ca noi înșine să fim cuprinși de năcazurile copilărești, încât nimeni să nu mai iasă la socoteală cu noi, să ne silim a ne tămădui meteahna, prin rugăciune și post, ca să nu rămânem singuri – priveală lumii. Să zicem cât mai des cu Psalmistul: *Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și Duh drept înoiește întru cele dinlăuntru ale mele* (Psalm 50,11)³³.

³² *Ibidem.*

³³ *Ibidem.*

Ca orice personalitate importantă, și Nicolae Colan și-a așternut o parte din **memorii** pe hârtie. Cea mai semnificativă la nivelul deșăinuirilor personale este generată de amintirile sale legate de marele poet Lucian Blaga, cu care a fost coleg la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov și la Institutul Teologic din Sibiu. Încă din primele rânduri se redă bucuria reîntâlnirii din anul 1957, copleșitoare parcă pentru autor, datorită frumuseții și simbolisticii de natură umană a rememorării amintirilor trecutului. În continuare, prin evocarea întâmplărilor comune, se construiește potretul lui Lucian Blaga, cu preocupările lui încă din vremea când era elev și apoi student. Pas cu pas, fiecare episod narat ne oferă detalii despre elevul Blaga, dar și despre atmosfera de la liceul din Brașov și de la institutul din Sibiu. Textul prezintă și activitățile lui Blaga, atipice pentru un student la Teologie, el citind multă filosofie. Rândurile finale sintetizează părerea mitropolitului Colan despre marea personalitate a literaturii și culturii românești Lucian Blaga, fost coleg și până la urmă prieten. „Ne-am revăzut ultima dată cu prilejul amintitei vizite prietenești pe care mi-a făcut-o la Sibiu, în septembrie 1957. Într-una din zile, ne-am repezit cu mașina la Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus. Ctitoria brîncovenească de la călcîiul Carpaților făgărășeni (...) a făcut asupra lui Lucian Blaga o impresie deosebită. Într-o după-amiază, la vremea vecerniei, mai bine de două ore nu s-a clintit din strană. Încordările de adâncime ale cufundării în zbuciumatul nostru trecut – ale cărui urme stăruie, triumfătoare, și acolo – i-au învăluit chipul marmoreean, în împietrirea unei seninătăți grave: *Am venit și am văzut în frumusețea locului frumusețea acestei așezări duhovnicești. Cu toate că plec, într-un fel rămîn totuși pe-aici. 23 sept. 1957 Lucian Blaga*. Cartea de aur a Mănăstirii Brîncoveanu păstrează cu mîndrie această urmă de preț a oaspetelui drag. M-a întrebat o dată, cineva, dacă îl socotesc mai mare pe poetul, sau filosoful Lucian Blaga? Am răspuns: *pe dramaturg* – căci dramaturgia lui Lucian Blaga cuprinde și poezia și filosofia lui. Cultura universală ni-l poate revendica pentru gloriile ei – cum și face. Îi aparține fără îndoială, în măsură apreciabilă... Dar mai presus de toate – și înainte de toate – Lucian Blaga rămîne *al nostru*”³⁴.

³⁴ *Idem, Amintiri*, în „Mitropolia Ardealului, Sibiu, anul XI, 1966, pp. 473-474.

6. DIVERSITATE TEMATICĂ, REFLECȚIE ȘI PASTORAȚIE LA NICOLAE COLAN

Idei și teme morale în Pastoralele scrise de Nicolae Colan

Nicolae Colan, mai întâi episcop și apoi mitropolit, a trimis timp de 31 de ani epistole de transmitere a învățăturilor Evangheliei. Pastoralele sale exprimă idei profunde, într-un limbaj accesibil tuturor. În elaborarea lor marele ierarh folosește ca principală sursă *Sfânta Scriptură*. Pline de fapte și gânduri de semnificație majoră, au reușit să emoționeze și să transmită gânduri bune păstoriților săi. Lirismul textelor, dat de forma expunerii și de vocabularul ales, bogat și variat, face ca mesajul lor să impresioneze și să ajungă ușor în sufletele credincioșilor. Toate pastoralele lui Colan dezvăluie, pe lângă un stil clar și natural, o simbolistică deosebită, care pune în evidență sensibilitatea autorului lor. Ultima epistolă-pastorală a lui Nicolae Colan, privită din această perspectivă, este plină de semnificații. A fost scrisă cu ocazia sărbătorii Învierii Domnului nostru Iisus Hristos din anul 1967, cu câteva săptămâni înainte de decesul său. Simțindu-și aproape sfârșitul, mitropolitul vorbește despre semnificațiile morții cu multă seninătate și împăcare sufletească, pregătindu-și prin aceste rânduri trecerea la cele veșnice. Textul prezintă simbolistica creștină a morții. Părintele Dorel Man, cel care s-a îngrijit de culegerea pastoraletor marelui ierarh într-un volum postum, i-a dat un titlu în plin acord cu miezul textului: *Mormântul – Tron al lui Hristos*. Arhipăstorul Colan vorbește despre semnificațiile morții și învierii Mântuitorului nostru. El descrie moartea lui Mesia-Hristos pe cruce. În opinia autorului, Iisus Hristos a fost de două ori răstignit. O răstignire a fost făcută prin conflictele sale cu fariseii și cărturarii, care nu o dată i-au făcut inima să sângereze. A doua – și adevărata răstignire – a fost aceea „de pe culmea stearpă a Golgotei, prin care a adus jertfa cea mântuitoare și tot prin ea a sfântit și a așezat în cinstea creștinătății de totdeauna *lemnul cel de ocară până atunci, devenit Sfânta Cruce*”. Limbajul utilizat emană liniștea sufletească a marelui ierarh, semn că a fost pregătit pentru trecerea la cele veșnice împăcat cu sine, în credința reînvierii, trecând peste dimensiunea umană și pământească. „În mormânt, noi, oamenii, mergem de nevoie, duși de

cei rămași în viață. Hristos-Domnul a coborât în mormânt – ca și în lume, în trup omenesc – de bunăvoie, din iubire față de fapăturile care «*chip și asemănare lui Dumnezeu*» sunt. Tocmai de aceea, mormântul nu l-a putut cuprinde, iar de putreziciune a fost ferit. Mormântul Domnului ni-l înfățișăm aieva, în fiecare biserică, la fiecare praznic anual al Sfințelor Paști. De aceea și facem închinăciuni în fața lui, fiindcă-i gol. Și-i gol, fiindcă Fiul lui Dumnezeu a stat în el ca pe un tron. A stat ca să ucidă păcatele cele multe – ale altora, ale noastre, nu murind pentru păcatele personale, căci de acestea nu avea, cum nu l-a avut nici pe cel stârnit de vina străbunilor spiței omenești. O dată «*înviat ca un Dumnezeu*» – cum adeverește și cântarea bisericească de la care am mânecat în alcătuirea acestui cuvânt de învățătură creștinească – Hristos nu mai moare. El rămâne cu noi, până la sfârșitul veacurilor, în Sfânta noastră Biserică, al cărei Cap unic este. [...] El rămâne cu noi ca să ne călăuzească pașii vieții nu numai către înseninatele limanuri ale veacului de apoi, ci și spre izbânzile cele încuviințate ale vremurilor ce le trăim. Mereu cu noi, în Biserica Sa, Hristos-Domnul ne învață cu neajunsă bunătate să ne iubim unii pe alții așa cum El ne iubește fără contenire. El ne învață să fim milostivi precum și Tatăl nostru cel din ceruri milostiv s-a arătat față de noi când a dat pe Fiul Său pentru a noastră mântuire. El ne cheamă să stăm cu neclătită credincioșie în staulul Sfintei Lui Biserici. [...] Ne-am mărturisit păcatele sub patrafir preoțesc și ne-am împărtășit cu preacuratele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos. Știind unele ca acestea, cu inimi înălțate cântăm acum: «*Ieri cu Tine m-am îngropat, Hristoase, iar astăzi mă scol împreună cu Tine, Cel înviat; ieri m-am răstignit cu Tine; însuși mă preamărește, Mântuitorule, întru împărăția Ta*»³⁵.

Scrise într-un limbaj ales, expresiv, pastoralele lui Nicolae Colan emană mult lirism poetic și, cu siguranță sub acest aspect, ele dețin cu adevărat o certă valoare literară.

Reflecții despre perioada celui de al Doilea Război Mondial

A doua conflagrație mondială a prilejuit numeroase evenimente în viața marelui ierarh ortodox. Odată cu Dictatul de la Viena, Nicolae Colan s-a trezit brusc într-o altă țară. Războiul acelei țări contra Patriei-Mame i-a produs multă durere în suflet și i-a adus numeroase umilințe

³⁵ *Idem, Mormântul – Tron al lui Hristos, în Pastorale, p. 277 și p. 275.*

și nedreptăți. Multe trăiri ale episcopului Colan au putut fi împărtășite doar la Sibiu, deoarece ele erau imposibil de pus pe hârtie la Cluj în perioada tristă a dictatului. Atmosfera și imaginile războiului sunt înfățișate de Nicolae Colan cu patima celui care poate în sfârșit să spună ce simte. Trăirile, aparent banale, relevă adevăruri crunte și rănilor adânci din sufletele oamenilor. Fără să descrie duritatea luptelor de pe front, el ne dezvăluie amănunte care ne fac să înțelegem realitatea războiului mai bine decât relatările de pe front. De fapt, și el se afla pe un front – invizibil – și zilnic avea de dat o luptă pentru apărarea românilor rămași în Ardealul ocupat. El l-a criticat pe însuși Hitler, a cărui decădere a ironizat-o într-un text cu adevărat pamfletar. Firul narativ prezintă gradual declinul lui. La început îl avem pe puternicul Hitler, care vorbește mult, apoi, ușor, cu trecerea timpului, vorbește mai puțin, iar în final, așa cum se intitulează articolul, doritorii îl vor auzi pe... **Hitler pe plăci**. Totul începe ca o poveste alegorică cu formule specifice basmului: „A fost odată ca niciodată...” Urmează o scurtă povestire în care sunt descrise în aceeași notă primele victorii ale armatei germane. Se anunța cucerirea câte unei țări și se constata că forțele engleze „au fost aruncate în mare”, sau că forțele sovietice „au fost doborâte la pământ, de unde niciodată nu vor mai fi în stare să se ridice”. În vremea aceea Hitler vorbea foarte des și mult, cuvântările lui țineau câte două-trei ore, dând material de comentat presei. Autorul descrie și glasul Führerului, care era teribil. Ascultarea lui necesita să dai la surdină aparatul radio, altfel riscai să rămâi cu timpanele sparte. Hitler era teribil, mai ales – spune episcopul Colan – atunci când îi amenința pe ruși că nici în Siberia nu vor scăpa de tăvălugul armatei germane, sau pe englezi că o să le șteargă («ausradieren») orașele de pe fața pământului, sau pe americani că o să-i trimită în fundul oceanului, cu flotă cu tot. Plin de sarcasm fin, exact ca în basme, condeierul-prelat continuă firul epic al narațiunii, reintroducând o formulă de basm, care marchează debutul decăderii, când Hitler începe să aibă mai rar discursuri. Finalul reprezintă o adevărată alegorie, al cărei deznodământ îl constituie faptul că, în final, vocea lui Hitler ajunge să rămână înregistrată pe plăci. „Și s’a făcut de mai multe ori seară și dimineață. Viteaza armată sovietică s’a refăcut, iar Anglia și America s’au ridicat și ele cu toată uriașa lor putere militară pe care și-o zidiseră într’un ritm de-o impresionantă rapiditate. Rezultatul acestor eforturi aliate a fost, că oștile germane s’au oprit pe toate fronturile. [...] *Întâmplându-se*

unele ca acestea, Führerul a început a-și rări discursurile și a le scurta durată. Vocea lui era tot mai domoală. Chiar fără să fi citit comunicatele oficiale, ascultătorul își putea da seama că în mersul războiului s'a produs o fundamentală schimbare. Asta era în anul Domnului 1943. Astăzi? Europa asta necăjită, sătulă de ciorba «noului ordine» pe care i-a servit-o Hitler fără să-i fi spus vreodată din ce este ea pregătită, așteaptă – de atâta vreme – să vorbească Führerul. *Dar Führerul nu mai vorbește. Nici tare, nici domol.* Ce-ar și avea de spus? Că armata sovietică e la granița Prusiei orientale, la porțile Solnocului și ale Belgradului? Sau că forțele anglo-americane au pătruns în Renania? Sau că oștile acelorași aliați au alungat pe Nemți dela El-Alamein până în câmpia Lombardiei? Dar asta o știe toată lumea și fără vreun discurs al Führerului. Și totuși, cei îndrăgostiți de vocea lui Hitler să nu despereze. Îl mai pot asculta. Căci postul de radio Londra a avut buna inspirație să *înregistreze*, la timpul său, *discursurile* lui Hitler *pe plăci*, ca să le poată retransmite, măcar fragmentar, și după 2-3-4 ani dela data rostirii lor. Ceea ce se și întâmplă din când în când, chiar în zilele noastre, spre justificata plăcere a Europei pe cale de a scăpa de «noua ordine» – și, probabil, spre mai mica plăcere a Führerului și a marelui său Stat Major.”³⁶

După 25 octombrie 1944, când a fost eliberat în totalitate Ardealul de Nord, episcopul Nicolae Colan îndeamnă legal pe toții românii din Ardeal să se bucure de libertate, într-o pastorală publicată în revista „Tribuna Ardealului” din 3 noiembrie 1944. Românii din Ardealul de Miază-Noapte, „care patru ani de zile, lungi cât patru veacuri, au stat în latura și în umbra morții”, el le vestește că „mântuire s-a făcut”. În continuare, amintește care sunt suferințele îndurate cu stoicism de români în cei patru ani de ocupație. După care elogiază pe tânărul Rege Mihai I pentru gestul său de a încheia războiul contra Națiunilor Unite, legând chiar prietenie cu Rusia Sovietică, Anglia și America, țări care și în Primul Război Mondial „ne-au stat în ajutor să ne zidim România dreptelor noastre doruri de totdeauna”. Când vorbește despre beneficiile intrării noastre în rândurile națiunilor democratice, descrie suferințele zonelor din Ardealul cucerit. Celor din secuime le spune că de acum nimeni nu-i mai silește cu încrâncenare să-și părăsească graiul părintesc și legea străbună, celor din Maramureș, cărora nu li s-a permis în patru ani de

³⁶ *Idem, Hitler pe plăci*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul XCII, 1944, nr. 66, p. 1.

zile nici măcar mângâierile unei singure slujbe preoțești, le spune că se vor putea ospăta la „masa încărcată de duhovniceștile bunătăți ale Maicii noastre Biserici ortodoxe”, iar pe cei de dincolo de Feleac îi cheamă cu bucurie în sânul aceleiași eparhii, mulțumind tuturor că au păzit credința noastră strămoșească. În finalul pastoralei, cere credincioșilor să se bucure și să poarte grija unul altuia, să asculte de legiuitorii țării, dar să și ierte pentru Înviere. „De aici înainte toate ale noastre se vor umplea de tot mai multă lumină. De aceea să dăm slavă și mulțumită lui Dumnezeu pentru toate câte ne-a făcut nouă și, ca în ziua de Paști, să iertăm toate pentru Înviere...! [...] Încolo, iubiții mei fii suflețești, purtați sarcinile unii altora, ca să vă dovedeți frați buni și înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor. Ascultați de leguiții voștri înainte stătători, păstrați buna rânduială în toate împrejurările și feriți-vă de oamenii de gâlceavă neînțeleaptă, care caută să tulbure apele frățestii noastre vieți naționale. Făcând unele ca acestea, Dumnezeul păcii și al milostivirii nu vă va părăsi niciodată. Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărțășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți.”³⁷

Pastorația în scrierile ierarhului Nicolae Colan

Nicolae Colan, conștient de rolul preotului în propovăduirea învățăturilor creștine, a dedicat multe dintre scrierile sale transmiterii de învățăături și sfaturi atât preoților, cât și credincioșilor, scrieri care au fost adevărate modele de urmat mai ales de către preoți în activitatea lor de pastorație. Nicolae Colan îi sfătuia cum să țină predici, cuvântări și discursuri cu diferite ocazii. Un interesant material despre cum se alcătuiește un discurs religios, din care se poate inspira orice persoană care vrea să țină o conferință, a fost publicat de profesorul-rector Nicolae Colan în revista „Transilvania”, în anul 1935. Articolul *Cum se alcătuiește o conferință religioasă* se adresează nu numai preoților, ci și mirenilor luminați, datorită faptului că el constatase o sete după „învățătura sfintei noastre Biserici și după înțelepciunea Scripturilor sfinte” în rândul credincioșilor. Marele ierarh consideră că primul pas în alcătuirea unei asemenea conferințe îl constituie alegerea subiectului. Acesta trebuie să fie din domeniul învățăturii și vieții creștinești, fiindcă este totdeauna de actualitate și

³⁷ *Idem, Pastorală*, în „Tribuna Ardealului”, Cluj, anul V, 1944, nr.1158/vineri, 3 noiembrie, p. 2.

asigură un câmp larg de mișcare. Există însă două postulate care nu pot fi nesocotite în alegerea temei: „ocazia sau *prilejul* cu care vorbim și *ascultătorii* cărora ne adresăm (la bunele lor fapte pe care vrem să le încurajăm sau la relele lor năravuri pe cari dorim să le combatem)”³⁸. Profesorul Colan crede că atunci când un conferențiar își alege problema din alt cadru decât cel strict religios, „acest subiect trebuie pătruns și înfățișat în *lumina* evangheliei, trebuie tratat în *duh* religios”. Dacă se ține cont de aceste aspecte, orice conferențiar își poate alege tema din oricare domeniu pentru a ține o conferință religioasă, deoarece „*perspectiva* în care așezi subiectul e totul”. În privința tratării subiectului, autorul recomandă ca începerea conferinței să fie făcută cu un fapt recent, cunoscut sau necunoscut auditoriului, cu un citat din Sfânta Scriptură, sau cu o maximă (proverb) celebră pentru captarea atenției. Adevărurile prezentate trebuie însoțite de pilde concrete. El propune pilde din viața cotidiană, din istoria bisericească-națională, din *Biblie*. Însă, subliniază Nicolae Colan, „nici literatura nu trebuie lăsată la o parte. Căci ea *încă* e vieață, ba chiar esență de vieață”. Cu privire la concluzia conferinței, ierarhul-condeier sugerează ca, în cazul în care concluziile cuprind îndemnuri, este bine ca învățătura morală să nu fie formulată cu prea mulți „trebuie”, fiindcă începe să miroasă a „cod penal” și din această pricină ea poate să nu-și atingă scopul. Abordând problema limbajului în care trebuie prezentat conținutul conferinței, prelatul militează cu tărie pentru folosirea în expunerea gândurilor și simțirilor a unui „grai simplu”, dar fără meteahna banalității și fără „potopul «radicalelor»” care pot impresiona pe „vr’un semidoct pripășit” printre ascultătorii cucernici, dar nu-i luminează și nu-i mulțumește pe aceștia din urmă. Autorul articolului susține și utilizarea unor cuvinte cu „mireasmă” arhaică, motivând acest fapt cu ideea că adevărurile propovăduite de Biserică vin de la Dumnezeu din veșnicie și durează-n veșnicie, iar haina discursurilor politice de răspântie nu se potrivește cu adevărurile religioase. Finalul subliniază importanța și eficiența discursului rostit liber, ultimele rânduri dezvăluind scopul articolului: de a ajuta pe conferențiar să evite anumite greșeli și să se apropie mai bine prin textul său de sufletul auditoriului: „Conferința religioasă – de altfel ca și celelalte conferințe – e bine să fie *rostită liber*, nu citită. Cuvântul liber e mai spontan, mai viu, mai comunicativ, mai intim; și

³⁸ *Idem*, *Cum se alcătuește o conferință religioasă*, în „Transilvania”, Sibiu, anul XLVI, 1935, nr. 5, p. 328.

merge mai la inimă. [...] Conferențiarul – dacă n'are suficientă rutină sau îndemânare în expunerea liberă, dacă deci nu este orator născut – să-și întocmească conferința în scris și să și-o învețe «pe de rost». Și-atunci, paza bună îl ferește de primejdia rea. Ori să-și pregătească măcar o schiță, după care să se călăuzească. Rostirea conferinței se cade să trădeze convingere și evlavie și să fie făcută cu însuflețire – nu cu rigiditate academică sau cu moțăială soporiferă. Numai elanul sincer trezește elan. Și nicăiri nu este el mai necesar decât în domeniul misionarismului religios. Acest elan însă nu implică exagerată gesticulație de teatru, nici vr'o neobișnuită exuberanță de flori stilistice. El se vădește mai ales în privirea conferențiarului și în modulația vocii lui. Aceste îndrumări sumare n-au pretenția de a face din cititorii lor niște meșteri ai misionarismului religios – oratori bisericești. În zadar ar și avea-o. Căci după cum *nu* poetica face pe poeți, nici retorica nu face pe oratori.»³⁹

Caleidoscop tematic în scrierile lui Nicolae Colan

În numeroasele scrieri publicistice ale lui Nicolae Colan o caracteristică definitorie a textelor este diversitatea lor tematică. Fiind teolog, a fost în primul rând un publicist bisericesc important, dar, religioase sau laice, articolele sale – și a scris cam o mie! – au subiecte variate, printre ele aflându-se acelea inspirate de viața și faptele oamenilor care au ajuns să fie modele demne de urmat. La loc de cinste se află marele ierarh ortodox **Andrei Șaguna**, „dătătorul de legi și datini” cum este numit de Colan și în articolul *Pe urmele Mitropolitului Andrei Șaguna*. Autorul scoate în evidență și importanța întemeierii gazetei „**Telegraful Român**”, ziar care a apărut cu primul său număr la 3 ianuarie 1853, și care s-a dovedit a fi oglinda eparhiei, deoarece „«Telegraful Român» a publicat articole referitoare la viața Bisericii, la mersul școlii, la viața politică, pastoralele, circularele și discursurile Mitropolitului, cuvântările ocazionale. N-a respins colaborarea scriitorilor de peste munți, (...) ci chiar a contribuit la afirmarea unor tineri promovați pe temeiul talentului lor: «Telegraful Român» publică în numărul din 26 noiembrie 1870 «Dorința poetului», poezia de debut a lui Al. Macedonski, mai târziu

³⁹ *Ibidem*, p. 329.

una din personalitățile poetice definitorii pentru literatura română la sfârșitul veacului al XIX-lea și începutul veacului al XX-lea”⁴⁰.

Nicolae Colan a scris articole laudative și despre scriitorii contemporani cu el, unul dintre cei pe care i-a apreciat în mod deosebit fiind părintele și scriitorul **Ion Agârbiceanu**, care a fost sărbătorit de lumea scriitoricească ardeleană la împlinirea vârstei de 60 de ani. Episcopul Colan insistă mai mult, în articolul **Părintele Ion Agârbiceanu**, pe opera literară, alcătuită din câteva zeci de broșuri și volume de schițe și nuvele, pentru că, în majoritatea lor, ni se înfățișează viața ardelenescă, îndeosebi cea de la țară, în tot ce are ea mai valoros și mai autentic. Autorul consideră că stilul scrierilor părintelui Agârbiceanu este simplu și firesc, nicio frază căutată, nicio expresie silită nu izbește pe cititor. Cât despre grai, apreciază că este așezat ca și gândurile lui întotdeauna învăluite în duhul creștinesc, atât de potrivit unui scriitor care este preot. Și cum scriitorul Agârbiceanu fusese acuzat că este prea moralist, în finalul textului, filologul Colan combate această idee: „Unii i-au și găsit, din pricina aceasta, meteahna că e «moralist». De fapt nu e decât o aparență. Părintele Agârbiceanu nu dăscălește pe nimeni, dea dreptul, în cuprinzătoarea sa operă literară. Ci are numai o anumită concepție despre viață, concepție care-și are temeliile sale în Evanghelia Domnului și în simpla *omenie* românească. Ea se vedește în orice zămislire literară a autorului, dar în chip spontan, fără calculele moralistului de profesie. Părintele Agârbiceanu este una dintre cele mai reprezentative figuri ale scrisului ardelenesc. De-aceea obștia românească l-a sărbătorit după cuviință, bucurându-se că la vârsta de șaiszeci de ani marele prozator e încă în plină vigoare trupească și în plină activitate scriitoricească”⁴¹.

Nicolae Colan a coordonat și semnat, în numeroase cazuri, **rubrici de note și informații**. Astfel de rubrici au apărut atât în „Revista Teologică”, cât și în „Viața Ilustrată”. Practic, el a coordonat mai toate numerele celor două reviste amintite, stabilind sumarul lor. A avut drept preocupare principală diversitatea tematică, strecurând în ele rubrici și articole care îmbogățeau conținutul fiecărui număr cu câte „o pată de culoare”. Un asemenea articol vorbește despre relația dintre reclamă și profit, chiar și în vreme de război. Articolul **Business is**

⁴⁰ Ovidiu Moceanu, *Teologie și Filologie: Andrei Șaguna vs. Ion Heliade Rădulescu*, Pitești, Editura Paralela 45, 2003, p. 14.

⁴¹ Nicolae Colan, *Părintele Ion Agârbiceanu*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul X, 1943, nr. 3, p. 31.

Business este o meditație asupra unor bizarerii ale celui de al Doilea Război Mondial, când unele personaje devin celebre și în tabăra adversă, iar întreprinzătorii fără scrupule profită de popularitatea „dușmanului” și lansează produse ce poartă numele celebrului inamic, semn că „afacerile sunt afaceri” chiar și în timp de război. Iar numele vrăjmașului, dacă aduce profit, nici nu mai e de hulit fiindcă, înainte de toate, confirmă celebrul proverb „Reclama e sufletul comerțului”. Textul este interesant prin semantică și construcție, din el se degajă o ușoară ironie amară. În speță textul scrie despre mareșalul german Rommel, care repurtase victorii importante în Africa și devenise astfel celebru. Industriașii lacomi după profit începuseră să creeze produse purtătoare ale numelui „Rommel”. Nicolae Colan a comentat acest fapt: „Trambulina fulgerătoarei biruințe din Africa a săltat pe mareșalul Rommel în atenția generală a lumii. A lumii, nu numai a Europei. În adevăr – oricât de paradoxal ar părea – cuceritorul Tobruk-ului a devenit, subit, tot atât de popular în America de Nord ca și în vechiul nostru continent. Se zice că ziarul *Washington Post* i-a publicat portretul în loc de frunte, gratificându-l cu un buchet de epitete dintre cele mai măgulitoare. Asta, firește, a produs o senzație, iar pe urma senzației «a săltat comerțul» gazetei. Rețeta nu e nouă, dar e practică – și de cea mai americană obârșie. De aceea «lovitura» ziarului amintit n-a rămas izolată. Ci-că foarte repede s’au ivit pe piața americană crema «Rommel», hârtie de epistole «Rommel», aparate de radio «Rommel», și așa mai departe. Acum noi știm că Statele Unite ale Americii sunt în războiu cu Germania. Ce are a face? «Business is business». Adecă, pe înțelesul tuturor: «Les affaires sont les affaires»⁴².

⁴² *Idem, Business is business*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul X, 1943, nr. 6, p. 24.

CONCLUZII FINALE

Mitropolitul Nicolae Colan a trudit cu ajutorul cuvântului întreaga sa viață pe tărâmul credinței și al limbii române. Prin aceste preocupări, el s-a aplecat asupra problemelor religioase, politice, culturale și politice. Rezultatul acestor strădanii și îndeletniciri s-a materializat în numeroase cuvântări, pastorale, articole de presă, publicarea de cărți. Ele au constituit o adevărată hrană spirituală, mai ales pentru românii din Transilvania, care au avut de înfruntat multe nedreptăți și suferințe de-a lungul istoriei, deci și în secolul trecut. A condus și înființat reviste care au mărturisit crezul creștin, transmițând poporului dreptcredincios lucrarea dumnezeiască, motiv pentru care într-un fel prelatul Colan poate fi considerat un „om al lui Dumnezeu”, trimis din voința divină poporului evlavios din Ardeal, unde a săvârșit cu prisosință lucrul Tatălui ceresc. Scrierile și articolele publicate de Nicolae Colan au fost multe, se pare că numărul lor a depășit cifra de o mie, atrăgând nu numai prin aceasta, ci și prin varietatea bogată de teme abordate și prin stil. Arealul tematic al scrierilor prelatului ardelean a pornit de la subiecte profund religioase și a ajuns până la cele de cultură universală. A scris chiar articole și studii care au ca motiv povește biblice și sociale, toate având în miezul lor învățătura evanghelică a Binelui. Toate textele marelui ierarh-condeier sunt caracterizate de un limbaj simplu, care facilitează descifrarea mesajului. În ele apar multe figuri de stil care au rolul de accentuare a semnificațiilor, fără a știrbi ceva din conținutul mesajelor. Acestea sunt construite pe un fond tradițional, sănătos și expresiv, în totală concordanță cu specificul sufletului românesc. Fiecare cuvânt din scriitura colaniană este purtătorul „harului literar”, mitropolitul considerând că orice text care este îmbrăcat în „graiul simplu și frumos”, chiar „îmbisericit”, ajunge mai ușor la inima omului. Literaritatea publicisticii condeierului ecleziastic este strâns legată de talentul său literar. Episcopul Colan a narat și a descris *binele* și *frumosul* cu multă căldură și slovă îndătinată. A folosit diferite procedee artistice, diferite moduri de expunere pentru a istorisi evenimente sau a descrie personalități istorice, bisericesti și literare cu multă însuflețire, de multe ori din perspectiva celui care a participat direct la eveniment, fapt ce a înzestrat textul cu un limbaj literar, contrastant cu limbajul pur științific sau sec al cărților de istorie.

Adevărata valoare a scrierilor lui Nicolae Colan – indiferent că este o pastorală sau o descriere, o portretizare sau istorisirea unui eveniment – este dată de armonizarea limbajului religios cu specificul beletristicii laice. Îmbinarea religiosului cu laicul, din toate perspectivele, a dus în timp la acumularea unei experiențe care a permis episcopului Colan să realizeze traducerea Noului Testament în anul 1942, pornind de la Biblia șaguniană. Acest demers a fost unul deosebit, care a scos în evidență frumusețea unei limbi și măiestria unui traducător, căci „evoluția tuturor limbilor naționale a cunoscut un moment fundamental, care a «verificat» expresivitatea, flexibilitatea, bogăția diferitelor sectoare ale limbii: traducerea cărților Sfintei Scripturi. Traducerea lor implica un dublu aspect: realizarea unei transpuneri fidele, dar și respectarea adevărului revelat. Nu reprezenta, așadar, un simplu act de filologie, ci și de teologie, cu implicații dintre cele mai complexe în conștiința publică. Dacă se ratează traducerea unui roman (cum s-a întâmplat), nu pierde decât autorul și traducătorul, dar nu același lucru se întâmplă când se traduce Biblia. Text cu implicații extraordinare, la diferite niveluri ale conștiinței publice, Biblia este mijlocul cunoașterii voii Tatălui Cereș descoperită în scripturile insuflate de Duhul Sfânt pentru a-i călăuzi pe oameni spre mântuire”⁴³. Nicolae Colan a avut în vedere aceste comandamente în toate scrierile sale. Panegiricile lui au lăudat multe personalități religioase – Andrei Șaguna, Nicolae Bălan, Nicolae Ivan, Roman Ciorogariu –, sărbătorile fundamentale ale creștinătății: Crăciunul și Învierea lui Iisus Hristos, și numeroase personalități laice – Regele Carol al II-lea, Regele Mihai I al României, George Enescu, Octavian Goga, generalul Averescu, Sextil Pușcariu, Vasile Pârvan, Mihai Eminescu, Ion Agârbiceanu, I.L. Caragiale, Victor Ion Popa ș.a.

În anul 1934 a înființat și condus revista de familie „Viața Ilustrată”, la care au colaborat toate marile personalități ardelene ale timpului și în care s-au publicat, pe lângă texte cu caracter religios, literatură și numeroase comentarii sau recenzii literare. Majoritatea textelor lui Nicolae Colan a fost scrisă din 1915, când a debutat în publicistică cu *Scrisoare lui Nistorel*, și până în anul 1950. După această perioadă el a refuzat să participe la degradarea scrisului și la compromiterea învățaturii creștine din cauza exacerbării într-un mod dezastruos a temelor privind lupta pentru pace și prietenia româno-

⁴³ Ovidiu Moceanu, *op. cit.*, p. 66.

sovietică. Pentru a-și păstra demnitatea și respectul de sine, în ultima perioadă a vieții sale marele ierarh s-a rezumat la a scrie în special pastoralele adresate poporului credincios. În afară de acestea, se mai remarcă două articole: *Pomenirea lui Nicolae Titulescu* și *Amintiri* (evocarea lui Lucian Blaga).

Studiul scrierilor lui Nicolae Colan ne duce la concluzia că cele mai multe dintre ele se situează la granița dintre publicistic și literar. El a fost un om al Bisericii, care a câștigat recunoaștere unanimă prin activitatea sa. Deși înzestrat cu un remarcabil talent literar, ierarhul-cărturar nu este totuși un scriitor de beletristică, în sensul clasic al cuvântului, însă toate textele emană multă literaritate. Bogăția și diversitatea publicisticii sale ne conduc la concluzia că a ridicat-o la rangul de gen literar. Fără îndoială, Î.P.S. Nicolae Colan este un nume care, datorită multelor sale realizări, a intrat în istorie, la fel de important fiind faptul că omul Nicolae Colan poate fi un model pentru tinerele generații, deoarece el a rămas un om simplu, cald, ce și-a iubit credința, neamul și limba stămoșească, a muncit cu trudă și devotament, și-a păstrat modestia indiferent de demnitatea ierarhică pe care a îndeplinit-o.

BIBLIOGRAFIE

I. BIBLIOGRAFIE DE AUTOR

Volume:

- COLAN, Nicolae, *Sfântul Pavel către Filimon. Creștinismul și sclăvia*, Sibiu, 1925, 34 p.
- COLAN, Nicolae, *La luptă dreaptă! Un capitol de strategie misionară*, colecția „Biblioteca bunului păstor”, nr. 14, Sibiu, Editura „Revistei Teologice”, 1926, 46 p.
- COLAN, Nicolae, *Biblia și intelectualii*, colecția „Problemele vremii”, Sibiu, Editura „Revistei Teologice”, 1929, 80 p.
- COLAN, Nicolae, *Cartea Sfântului Apostol Pavel către Efeseni*, Sibiu, 1929, 32 p.
- COLAN, Nicolae, *Medalioane*, în colecția „Cărțile vieții”, nr. 8, Cluj, Tipografia Eparhiei ortodoxe române, 1940, 120 p.
- COLAN, Nicolae, *În legături*, Cluj, Tipografia Eparhiei ortodoxe române, 1946, 92 p.
- COLAN, Nicolae, *Pastorale*, ediție îngrijită de Dorel Man, cu un „Cuvânt înainte” de Alexandru Moraru, Cluj, Editura Arhidiecezană, 1995, 284 p.
- COLAN, Nicolae, *Teologie și spiritualitate ortodoxă. Studii, articole, traduceri*, ediție îngrijită de Dorel Man, cu un „Cuvânt înainte” de Alexandru Moraru, Cluj, Editura Presa Universitară Clujeană, 1998, 236 p.

În volume:

- COLAN, Nicolae, *Pomenirea mitropolitului Andreiu Șaguna*, în vol. *Medalioane*, pp. 7-16.
- COLAN, Nicolae, *Episcopul Roman Ciorogariu*, în vol. *Medalioane*, pp. 17-20.
- COLAN, Nicolae, *Episcopul Nicolae Ivan*, în vol. *Medalioane*, pp. 21-26.
- COLAN, Nicolae, *Gheorghe Bogdan-Duică*, în vol. *Medalioane*, pp. 27-32.
- COLAN, Nicolae, *Ortodoxia și renașterea națională*, în vol. *Medalioane*, pp. 35-52.
- COLAN, Nicolae, *Opera de caritate a primelor veacuri creștine*, în vol. *Medalioane*, pp. 53-72.
- COLAN, Nicolae, *Eroi și mucenici ai dreptei credințe*, în vol. *Medalioane*, pp. 73-98.

- COLAN, Nicolae, *Educația străjerească prin biserică, familie și națiune*, în vol. *Medalioane*, pp. 99-105.
- COLAN, Nicolae, *Lauda liceului ortodox din Brașov*, în vol. *Medalioane*, pp. 106-112.
- COLAN, Nicolae, *Cum se alcătuește o conferință religioasă*, în vol. *Medalioane*, pp. 113-119.
- COLAN, Nicolae, *Un neam de rugăciune*, în vol. *În legături*, pp. 7-11.
- COLAN, Nicolae, *Legea, limba și pământul*, în vol. *În legături*, pp. 12-17.
- COLAN, Nicolae, *Datoria de a sluji*, în vol. *În legături*, pp. 18-23.
- COLAN, Nicolae, *Soarele dreptății*, în vol. *În legături*, pp. 24-30.
- COLAN, Nicolae, *Nici o biruință fără jertfă*, în vol. *În legături*, pp. 31-38.
- COLAN, Nicolae, ... *Și pe pământ pace*, în vol. *În legături*, pp. 39-47.
- COLAN, Nicolae, *Veniți de luați lumină!*, în vol. *În legături*, pp. 48-53.
- COLAN, Nicolae, *Pentru pacea a toată lumea Domnului să ne rugăm*, în vol. *În legături*, pp. 54-60.
- COLAN, Nicolae, *Cu mintea lui Hristos*, în vol. *În legături*, pp. 61-69.
- COLAN, Nicolae, *Nu vă temeți de cei ceucid trupul*, în vol. *În legături*, pp. 70-77.
- COLAN, Nicolae, *Să ne luminăm cu prăznuirea*, în vol. *În legături*, pp. 78-84.
- COLAN, Nicolae, *Înseninare*, în vol. *În legături*, pp. 85-92.

În seriale:

- COLAN, Nicolae, *Scrisoare lui Nistorel*, în „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, anul LXXVIII, 1915, nr. 156/18 iulie, pp. 1-2 [Pseudonim Nic. C. Suru].
- COLAN, Nicolae, *Probleme sufletești: Tâlcul liturghiei*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul LXIX, 1921, nr. 14, p. 2 [Pseudonim Neculce].
- COLAN, Nicolae, *Să învie Dumnezeu!*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul LXIX, 1921, nr. 31-32, p. 2 [Pseudonim Neculce].
- COLAN, Nicolae, *Bucuria celor mici*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul LXIX, 1921, nr. 46, p. 3 [Pseudonim Neculce].
- COLAN, Nicolae, *Când Regele-și pleacă genunchii*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul LXIX, 1921, nr. 47, p. 2 [Pseudonim Neculce].
- COLAN, Nicolae, *Pentru sănătatea și mântuirea lor*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul LXIX, 1921, nr. 57, p. 1 [Pseudonim Neculce].
- COLAN, Nicolae, *Pasteur – om credincios*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XIII, 1923, nr. 1, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Absolutismul Roșu*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XIII, 1923, nr. 4, pp. 105-106.

- COLAN, Nicolae, *Apostolatul lui Gheorghe Lazăr în Sibiu*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XIII, 1923, nr. 8-10, pp. 257-261.
- COLAN, Nicolae, *Marana tha*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XIII, 1923, nr. 12, pp. 369-372.
- COLAN, Nicolae, *Dela Sarajevo la Janina*, în „Telegraful Român”, anul LXXI, 1923, nr. 17, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *Sărbătoarea păcii*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul LXXI, 1923, nr. 39-40, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *Un „dătător de legi și datini”*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul LXXI, 1923, nr. 51-53, p. 2.
- COLAN, Nicolae, *La moartea Țarului roșu*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul VI, 1924, nr. 5, p. 1 [La moartea lui Lenin].
- COLAN, Nicolae, *„Iată stau la ușa și bat”*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XIV, 1924, nr. 12, pp. 321-322.
- COLAN, Nicolae, *O pacoste*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul VII, 1925, nr. 9, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *A murit Ion Slavici*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul VII, 1925, nr. 31, p. 2.
- COLAN, Nicolae, *Catolicismul și moda*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XV, 1925, nr. 4, p. 132 [Pseudonim Neculce].
- COLAN, Nicolae, *Deslușiri definitive*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XV, 1925, pp. 224-225 [Răspuns dlui Gala Galaction].
- COLAN Nicolae, *A murit cel mai mare călău al lumii* [Djerzinski, șeful organizației Ceka], în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XVI, 1926, nr. 8-10, pp. 265-266 [Pseudonim Neculce].
- COLAN, Nicolae, *Ce s'a întâmplat?*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul IX, 1926, nr. 37, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *Probleme actuale: Filosofia în liceu*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XVII, 1927, nr. 1-2, pp. 34-36.
- COLAN, Nicolae, *Probleme actuale: Zehul culionar sau exegeza unei „fotografii ortodoxe”*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XVII, 1927, pp. 350-352.
- COLAN, Nicolae, *Ioan Mihu*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XVII, 1927, pp. 227-230.
- COLAN, Nicolae, *Vasile Pârvan*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XVII, 1927, nr. 7, p. 230 [Necrolog] [Pseudonim Neculce].
- COLAN, Nicolae, *Un om care vede*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XI, 1929, nr. 11, p. 1 [Generalul Averescu și relațiile cu Sovietele].
- COLAN, Nicolae, *Crăciunul și democrația*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XI, 1929, nr. 52, p. 1 [Pseudonim Neculce].

- COLAN, Nicolae, *Pasiunea criticistă*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XIX, 1929, nr. 5-6, pp. 141-145.
- COLAN, Nicolae, *Unde mergem?*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XII, 1930, nr. 16, p. 2 [Pseudonim Dinu Pajură].
- COLAN, Nicolae, *Vine Împăratul*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XII, 1930, nr. 552, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *Praznic luminat*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XIII, 1931, nr. 51-52, p. 3.
- COLAN, Nicolae, *Guvernul fripturiștilor*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XIII, 1931, nr. 19, p. 1 [Pseudonim Neculce].
- COLAN, Nicolae, *Hristos a înviat: bucurați-vă!*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XIV, 1931, nr. 15, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *Moartea lui Iacob Negruzzi*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XIV, 1932, nr. 2, pp. 3-4.
- COLAN, Nicolae, *Maestrul G. Enescu*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XIV, 1932, nr. 14, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Episcopul Iustinian Teculescu*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XXII, 1932, nr. 6-7 [Pseudonim Neculce].
- COLAN, Nicolae, *Pomenirea Mitropolitului Andreiu Șaguna*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XXIII, 1933, nr. 11-12, pp. 381-386.
- COLAN, Nicolae, *Un popas*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XV, 1933, nr. 1, pp. 2-3.
- COLAN, Nicolae, *Predoslovie*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul I, 1934, nr. 1, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Schitul și Sanatorul Păltiniș*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul I, 1934, nr. 4, p. 17.
- COLAN, Nicolae, *Apostolatul intelectualilor: Dela Alfa...*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul I, 1934, nr. 5, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Lăcașuri de'nchinare*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul I, 1934, nr. 6, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *E timpul să se pună la cale... Săptămâna cărții bune*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul I, 1934, nr. 7, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Jalea „Frăției”*: *Gheorghe Bogdan-Duică*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul I, 1934, nr. 8, pp. 1-2 [Necrolog].
- COLAN, Nicolae, *Elie Măgeanu*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XVI, 1934, nr. 8-9, p. 1 [Necrolog].
- COLAN, Nicolae, *Florica Scriban*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XXIV, 1934, nr. 9-10, p. 362 [Necrolog] [Pseudonim Neculce].

- COLAN, Nicolae, *Galeria marilor români (A.C. Cuza)*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XVII, 1935, nr. 2, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *Pentru mai multă demnitate națională: „Ce-o să spună Europa?...”*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul II, 1935, nr. 3, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Mamina de A. Lascarov-Moldovanu sau Lecția unui eveniment literar*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul II, 1935, nr. 4, p. 1 [Recenzie].
- COLAN, Nicolae, *Fraude, fraude*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul II, 1935, nr. 5, p. 25.
- COLAN, Nicolae, *Popasuri estivale: Mănăstirile noastre*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul II, 1935, nr. 6, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Minunea dela Maglavit*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul II, 1935, nr. 8-9, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Victor Lazăr*, în „Transilvania”, Sibiu, anul LXVI, 1935, nr. 1, pp. 7-8.
- COLAN, Nicolae, *Cum se alcătuește o conferință religioasă*, în „Transilvania”, Sibiu, anul XLVI, 1935, nr. 5, pp. 327-330.
- COLAN, Nicolae, *Un sfert de veac*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XXV, 1935, nr. 1-2, pp. 5-7.
- COLAN, Nicolae, *Predarea „Vetrei” Mănăstirii Neamțu*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XXIX, 1935, nr. 7-8, p. 348.
- COLAN, Nicolae, *Prea Sfinția Sa Episcopul Roman* [Ciorogariu], în „Lumina Satelor”, Sibiu, anul XV, 1936, nr. 4, p. 1 [Necrolog].
- COLAN, Nicolae, *Galeria marilor români: Prof. Silviu Dragomir*, în „Cuvântul Poporului”, Sibiu, anul XVII, 1936, nr. 6, p. 1 [Pseudonim N. C.].
- COLAN, Nicolae, *Inculpatul lipsește*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul III, 1936, nr. 1, pp. 9-10 [Pseudonim Dinu Pajură].
- COLAN, Nicolae, *Episcopul Nicolae Ivan*, în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul III, 1936, nr. 3.
- COLAN, Nicolae, *Giovinezza, Giovinezza... De ce nu cântă tineretul nostru?* în „Viața Ilustrată”, Sibiu, anul III, 1936, nr. 5, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Bravo, Domnule Ministru! Cu măturoidul prin literatură*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul III, 1936, nr. 8-9, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Declarațiile duceului: „Tot Românul de straje!”*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul III, 1936, nr. 11, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *I. G. Savin: Curs de Apologetică*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul III, 1936, nr. 12, p. 21 [Pseudonim n. c.].
- COLAN, Nicolae, *Victor Stanciu: Viața și opera prof. I. P. Voitești*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul III, 1936, nr. 12, p. 21 [Pseudonim n. c.].

- COLAN, Nicolae, *Pastorală*, în „Renașterea”, Cluj, anul XIV, 1936, nr. 46, pp. 1-2 [La începutul Postului Crăciunului].
- COLAN, Nicolae, *Despre francmasonerie*, în „Sfarmă-Piatră”, București, anul I, 1936/16 iulie, p. 10.
- COLAN, Nicolae, *O sută douăzeci și cinci de ani* [de la întemeierea Academiei Teologice din Sibiu], în „Renașterea”, Cluj, anul XIV, 1936, nr. 25, p. 2.
- COLAN, Nicolae, *Ne despărțim*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XXVI, 1936, nr. 7-8, p. 153.
- COLAN, Nicolae, *La început de An Nou*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IV, 1937, nr. 1, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *I. G. Oprișan: Luminișuri*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IV, 1937, nr. 1, p. 19 [Pseudonim n. c.].
- COLAN, Nicolae, *Sărbătorirea marelui învățat Sextil Pușcariu*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IV, 1937, nr. 2, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *I. G. Oprișan: A. Vlahuță omul*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IV, 1937, nr. 3, p. 20 [Pseudonim n. c.].
- COLAN, Nicolae, *Probleme sufletești: Cuvinte programatice*, în „Renașterea”, Cluj, anul XVI, 1938, nr. 15, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Un fenomen literar. Eclipsa nuvelei*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul V, 1938, nr. 2, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Epilog comemorativ. Ce să facem cu Eminescu?*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul VI, 1939, nr. 11, pp. 5-6 [Pseudonim Dinu Pajură].
- COLAN, Nicolae, *Inima Țării*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul VI, 1939, nr. 6, pp. 1-2.
- COLAN, Nicolae, *Trăiască Regele... De țară iubitor și apărător de țară*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul VII, 1940, nr. 6, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *Douăzeci de ani de Arhipăstorire*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul VII, 1940, nr. 6, pp. 2-6.
- COLAN, Nicolae, *Treizeci de ani de la catastrofa „Titanicului”*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IX, 1942, nr. 3, p. 32 [Pseudonim D. P.].
- COLAN, Nicolae, *Despre poezia trăsniță*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IX, 1942, nr. 3, pp. 3-5 [Pseudonim Dinu Pajură].
- COLAN, Nicolae, *Î.P.S. Mitropolitul Nicolae a împlinit 60 de ani*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IX, 1942, nr. 4, p. 29.
- COLAN, Nicolae, *Pomenirea lui Octavian Goga*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IX, 1942, nr. 4, p. 29.
- COLAN, Nicolae, *Pomenirea lui Caragiale*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IX, 1942, nr. 6, pp. 1-2.

- COLAN, Nicolae, *Graiul icoanelor*, în „Tribuna Ardealului”, Cluj, anul III, 1942, nr. 569, p. 4.
- COLAN, Nicolae, *Părintele Ion Agârbiceanu*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul X, 1943, nr. 3, pp. 30-31.
- COLAN, Nicolae, *Vacanță*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IX, 1942, nr. 6, p. 22.
- COLAN, Nicolae, *Business is business*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IX, 1942, nr. 6, p. 24.
- COLAN, Nicolae, *Valea Chioarului*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul IX, 1942, nr. 6, p. 24.
- COLAN, Nicolae, *Victor Ion Popa*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul X, 1943, nr. 6, p. 32.
- COLAN, Nicolae, *Pe urmele Mitropolitului Andrei Șaguna*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul X, 1943, nr. 10, p. 31.
- COLAN, Nicolae, *Biserică'naltă cum n'a mai fost altă*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul X, 1943, nr. 11, pp. 1-2 [Catedrala din Cluj].
- COLAN, Nicolae, „*Noua ordine europeană*”, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul XCII, 1944, nr. 37, p. 1 [Pseudonim Radu Brazdă].
- COLAN, Nicolae, *Două fapte diverse*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul XCII, 1944, nr. 38, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *Regele erou*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul XCII, 1944, nr. 39, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *Revenirea la regimul democratic*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul XCII, 1944, nr. 41, p. 1 [Pseudonim Radu Brazdă].
- COLAN, Nicolae, *Eufemismele războiului*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul XCII, 1944, nr. 57, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *Hitler pe plăci*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul XCII, 1944, nr. 66, p. 1.
- COLAN, Nicolae, *Ionele dragă...*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul XCII, 1944, nr. 68, p. 4 [Scrisoare trimisă lui Ion Colan, nepot] [Pseudonim Nen'to Culiță].
- COLAN, Nicolae, *Ceva nou... pe frontul de Vest*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul XCII, 1944, nr. 73, p. 1 [Pseudonim Radu Brazdă].
- COLAN, Nicolae, *Pastorală*, în „Tribuna Ardealului”, Cluj, anul V, 1944, nr. 1158, vineri 3 noiembrie, p. 2.
- COLAN, Nicolae, *Biserica neamului și unitatea limbii românești*, în „Monitorul Oficial”, Imprimeria Națională, București, 1945 [Academia Română. Discursuri de recepțiune. LXXXII].
- COLAN, Nicolae, *Pastorația în vremuri excepționale*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul XCIV, 1946, nr. 17-18, p. 1 [Pseudonim Părintele Vasile].

- COLAN, Nicolae, *Răspunderea preotului*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul XCIV, 1946, nr. 43-44, p. 2.
- COLAN, Nicolae, *Carte poștală*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVI, 1948, nr.1-2, p. 3.
- COLAN, Nicolae, *Carte poștală*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVI, 1948, nr. 3-4, p. 3.
- COLAN, Nicolae, *Carte poștală*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVI,1948, nr. 5-6, p. 3.
- COLAN, Nicolae, *Carte poștală*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVI, 1948, nr. 9-10, p. 3.
- COLAN, Nicolae, *Carte poștală*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVI, 1948, nr. 25-26, p. 3.
- COLAN, Nicolae, *Trei lucruri plăcute lui Dumnezeu*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVII, 1949, nr. 3-4, p. 4 [Pseudonim D. P.].
- COLAN, Nicolae, *Calul neînvățat și fiul slobod*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVII, 1949, nr. 5-6, p. 4 [Pseudonim D. P.].
- COLAN, Nicolae, *Mahatma Gandhi*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVI, 1948, nr. 7-8, pp. 2-3 [Pseudonim D. P.].
- COLAN, Nicolae, *Trei lucruri urâte*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVII, 1949, nr. 7-8, p. 4 [Pseudonim D. P.].
- COLAN, Nicolae, *Mai sus, tot mai sus*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVII, 1949, nr. 9-10, p. 4.
- COLAN, Nicolae, *Taie popa limba*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVII, 1949, nr. 11-12, p. 4.
- COLAN, Nicolae, *Lauda de sine*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVII, 1949, nr. 13-14, p. 4.
- COLAN, Nicolae, *Cânele lui Fabian*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVII, 1949, nr. 15-16, p. 4.
- COLAN, Nicolae, *Cei șapte ani de acasă*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVII, 1949, nr. 17-18, p. 4 [Pseudonim D. P.].
- COLAN, Nicolae, *Pentru pace*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVII, 1949, nr. 21-22, p. 4 [Pseudonim D. P.].
- COLAN, Nicolae, *Graba strică treaba*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXVII, 1949, nr. 23-24, p. 4 [Pseudonim D. P.].
- COLAN, Nicolae, *Mărire lui Dumnezeu*, în „Renașterea”, anul XXVII, 1949, nr. 49-52, p. 4.
- COLAN, Nicolae, *Cuvântare la instalare ca Mitropolit al Ardealului*, în „Mitropolia Ardealului”, anul II, 1957, nr. 5-8, pp. 383-386.

- COLAN, Nicolae, *Cuvântare de mulțumire cu ocazia alegerii sale ca Arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și Mitropolit al Ardealului*, în „Mitropolia Ardealului”, anul II, 1957, nr. 5-8, pp. 351-352.
- COLAN, Nicolae, *Pomenirea lui Nicolae Titulescu*, în „Mitropolia Ardealului”, Sibiu, anul XI, 1966, nr. 4-6, pp. 249-252.
- COLAN, Nicolae, *Amintiri*, în „Mitropolia Ardealului”, Sibiu, anul XI, 1966, nr. 7-8, pp. 469-474.

II. BIBLIOGRAFIE DESPRE AUTOR ȘI ALTE LUCRĂRI:

- ANDRIESCU, Bogdan, *Nicolae Colan (1893-1967), Biobibliografie*, seria Personalia nr. 25, Biblioteca Județeană Astra, Sibiu, 2009, 368 p.
- ANGELESCU, Gabriel; MAREȘ, Emilia, *Dicționarul fundamental al limbii române*, Brașov, Editura Aula, 2008.
- ANGELESCU, Silviu, *Portretul literar*, București, Editura Univers, 1985.
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Introducere în teoria literaturii*, Brașov, Editura Magister, 1997, 224 p.
- DEAC, Ion, *Introducere în Sistemul Mass-media*, Iași, Editura Polirom, 2003.
- *** *Dicționar de neologisme*, Constanța, Editura Steaua Nordului, 1996.
- *** *Dicționar explicativ al limbii române*, București, Editura Academiei, 1984.
- FELEA, Ilarion V., *P.S. Nicolae Colan ca publicist*, în „Revista Teologică”, anul XXVI, 1936, nr. 7-10.
- GHIBU, Onisifor, *Nicolae Colan la Chișinău, acum 26 de ani*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXI, 1943, nr. 33, p. 5.
- HAȚIEGANU, Emil, *Un conducător spiritual al românilor din Ardealul de Nord*, în „Viața Ilustrată”, Cluj, anul XI, 1944, nr. 1, pp. 3-4.
- IONESCU, Cristina, CERKEZ, Matei, *Gramatică și stilistică*, București, Editura Corint, 1997.
- IRIMIA, Dumitru, *Structura stilistică a limbii române contemporane*, București, Editura Științifică, 1986.
- IUBU, Mihai, *Amintiri despre Lucian Blaga*, în „Apostrof”, Cluj, anul XVIII, 2007, nr. 3, pp. 32-33.
- LĂCĂTUȘU, Ioan, *Completări la bibliografia mitropolitului cărturar Nicolae Colan*, în „Angvstia”, Sfântu Gheorghe, 2006, nr. 10.
- MAN, Dorel, *Pastorație și Istorie la Episcopul Nicolae Colan în Transilvania (1940-1944)*, Cluj-Napoca, Editura Renașterea, 2007, 270 p.
- MARCU, Grigorie T., *Schiță bio-bibliografică a Prea Sfinției Sale D. D. Nicolae Colan*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XXXIII, 1943, nr. 11-12.

- MARCU, Grigorie, *Spicuri din activitatea publicistică a Arhiepiscopului nostru*, în „Telegraful Român”, Sibiu, anul 111, 1963, nr. 43-44, pp. 2-3.
- MOCANU, Dragoș, *Dicționar de sinonime*, Constanța, Editura Steaua Nordului, 2008.
- MOCEANU, Ovidiu, *Teologie și Filologie: Andrei Șaguna vs. Ion Heliade Rădulescu*, colecția „Cartea religioasă”, Pitești, Editura Paralela 45, 2003, 200 p.
- MORARU, Alexandru, *La răscruce de vremi o viață de om: Nicolae Colan, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului (1936-1957): după documente, corespondență, relații și impresii*, Cluj-Napoca, Editura Arhiepiscopiei Cluj, 1989, 632 p.
- NAGHIU, Iosif E., *Bio-bibliografia P.S. Episcop Nicolae Colan al Vadului, Feleacului și Clujului, anii 1916-1936*, în „Revista Teologică”, Sibiu, anul XXVI, 1936, nr. 11-12, pp. 404-430.
- ****Omagiu Mitropolitului Nicolae Colan (1893-1993)*, Cluj-Napoca, Editura Arhidiecezană, 1995.
- PAPILIAN, Victor, *Nicolae Colan – Exponentul culturii românești din Ardeal*, în „Renașterea”, Cluj, anul XXIV, 1946, nr. 39, pp. 2-3.
- PĂCURARIU, Mircea, *Un mare ierarh ardelean membru titular al Academiei Române*, în „Academica”, București, anul XIII, 2003, nr. 18 (sept.), pp. 27-29.
- PETRAȘ, Irina, *Despre personaj și ochiul leneș al scriitorului*, în „Tribuna”, Cluj-Napoca, anul IX, 2010, nr. 189/16-31 iulie, pp. 12-13.
- VIANU, Tudor, *Dubla intenție a limbajului și problema stilului*, în vol. *Studii de stilistică*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Sorin Alexandrescu, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1968.
- ZAFIU, Rodica, *Diversitate stilistică în româna actuală*, București, Editura Universității din București, 2001.